

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та освіти**

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ»**

Для освітньо-професійної програми 073 Менеджмент. Управління закладом
загальної середньої освіти

Автор: кандидат філол. наук, доцент
О.П.Бодик

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та освіти протокол
№1 від «27» серпня 2019 р.

ЗМІСТ КНМЗНД

Робоча програма навчальної дисципліни.....	2
Навчальний контент.....	19
Методичні рекомендації до проведення практичних (семінарських) занять.....	49
Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....	54
Засоби діагностики та критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	61
Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів навчання тощо.....	74
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	75

Кафедра педагогіки та освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВДПП 2.4 «ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ»

Освітньо-професійна програма «Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти»

спеціальність 073 Менеджмент

факультет іноземних мов

2019-2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Інноваційна діяльність керівника закладу освіти» для здобувачів вищої освіти за ОС «Магістр», спеціальністю 073 Менеджмент (освітньо-професійна програма «Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти»). 2019 р. 13 с.

Розробники: **Бодик О.П.** – кандидат філол. наук, доцент кафедри педагогіки та освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освіти

Протокол від “27” серпня 2019 року, протокол №1

Завідувач кафедри педагогіки та освіти:

_____ (підпис)

(Л.В. Задорожна-Княгницька)
(Ім'я прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування	За вибором	
Модулів: 4	Спеціальність : 073 Менеджмент (освітні програма «Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти»)	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 3		2-й	2-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: виконання різнорівневих професійно орієнтованих завдань		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: магістр	14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	
		Самостійна робота	
		54 год.	74 год.
	Індивідуальні завдання: год. 6		
	Вид контролю: ЗАЛІК		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40/60%;

для заочної форми – 20/80%

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надання ґрунтовних знань щодо сутності інноваційної діяльності керівника закладу, сприяння підвищенню науково-практичного рівня магістрів, їх компетенції щодо управління інноваційними процесами в освіті, розвиток здібностей творчо вирішувати організаційні та виробничі завдання при впровадженні інновацій.

Завдання:

- 1) забезпечення розуміння цілісного процесу інноваційної діяльності керівника закладу освіти;
- 2) з'ясування сутності й змісту сучасних освітніх інновацій;
- 3) формування навичок у використанні науково-практичних методів у процесі вирішення проблем управління інноваційними процесами та проектами;
- 4) розвиток аналітичного мислення при визначенні основних показників ефективності освітніх інновацій і прийнятті рішень про оптимальний варіант інноваційного проекту;
- 5) формування знань, умінь та творчого підходу при організації та управлінні структурами інноваційного менеджменту;
- 6) озброєння технологіями управління інноваційною діяльністю педагогічного колективу в цілому та окремого педагога зокрема.

Відповідно ОПП інноваційна діяльність керівника закладу освіти як навчальна дисципліна сприяє досягненню таких навчальних результатів:

Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.	РН 1
Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення.	РН 2
Проектувати ефективні системи управління організаціями.	РН 3
Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї.	РН 4
Планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах.	РН 5
Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом).	РН 12
Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу).	РН 13

Відповідно ОПП інноваційна діяльність керівника закладу освіти як навчальна дисципліна забезпечує формування та розвиток таких компетентностей:

Інтегральна
Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.
Загальні
<ul style="list-style-type: none"> • Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК4).
Спеціальні (фахові, предметні)
<ul style="list-style-type: none"> • Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів (СК1); • Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту (СК3); • Здатність розробляти проекти, управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість (СК7); • Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію (СК9); • Здатність до управління закладом освіти та його розвитком (СК10).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи інноваційної педагогічної діяльності керівника закладу освіти

Тема 1

Загальні засади педагогічної інноватики

Сутність інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти. Роль інноваційних технологій як засобу виходу зі світової освітньої кризи. Коло проблем навчального закладу, на вирішення яких спрямована інноваційна діяльність.

Гуманістична спрямованість сучасних інноваційних процесів. Специфіка інноваційного навчання та його роль у розвитку самоцінної особистості. Співробітництво та співтворчість як характеристики інноваційності у процесах навчання й виховання.

Сутність сучасної педагогічної інноватики. Неоднозначність тлумачення поняття «інновація» у сучасній психолого-педагогічній літературі (А.І.Пригожий, М.І.Лапін, Ю.З.Гільбух, М.І.Дробноход, М.В.Кларін, В.А.Сластьонін, І.П.Підласий). Характеристика ознак інноваційності (просторово-часова неідентичність, актуальність, стабільність, ефективність, оптимальність, змінюваність). Характеристика результатів педагогічної творчості (педагогічні відкриття, винаходи, вдосконалення). Діалектика взаємоперетворення інновацій і традицій. Класифікація педагогічних нововведень.

Основні поняття: інноваційні тенденції, інноваційні технології, інноватика, співробітництво, співтворчість, ознаки інноваційності, результати інноваційності, нововведення.

Тема 2

Інноваційні процеси у системі освіти

Сутність поняття «інноваційний процес». Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів (закон стереотипізації педагогічних інновацій, закон циклічного повторення, закон незворотної дестабілізації педагогічного інноваційного середовища, закон фінальної реалізації інноваційного процесу).

Характеристика принципів управління інноваційними педагогічними процесами (принцип організованої інноваційної зміни станів системи освіти; принцип переходу від стихійних механізмів перебігу інноваційних процесів до свідомо керованих; принцип інформаційної, матеріально-технічної, кадрової забезпеченості реалізації основних етапів інноваційних освітніх процесів; принцип прогнозування зворотних або незворотних структурних змін в інноваційному соціально-освітньому середовищі; принцип посилення стійкості інноваційних освітніх процесів; принцип прискорення розвитку інноваційних процесів у системі освіти).

Структура й динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів. Характеристика мікро- та макрорівня структури освітніх інноваційних процесів. Поняття «життєвий цикл нововведення», його етапи. Типи структур інноваційних процесів (суб'єктивна, рівнева, змістова, управлінська, організаційна). Умови ефективності інноваційних педагогічних процесів.

Основні поняття: інноваційний процес, закони перебігу інноваційних педагогічних процесів, принципи управління інноваційними педагогічними процесами, структура інноваційного процесу.

Тема 3

Педагогічна технологія

Характеристика технології як науки про майстерність. Промислові та соціальні технології.

Сутність та особливості педагогічної технології. Загальнопедагогічний, предметно-методичний, локальний рівні функціонування педагогічних технологій.

Поняття технологічного процесу як системи технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат. Поняття технологічної схеми та технологічної карти.

Структура технології навчання та її елементи (концептуальна основа, змістова частина, процесуальна частина). Класифікація педагогічних технологій за рівнем застосування, за провідним чинником психологічного розвитку, за філософською основою, за науковою концепцією засвоєння досвіду, за ставленням до дитини, за орієнтацією на особистісні структури, за типом організації та управління пізнавальною діяльністю).

Головні ознаки педагогічної технології, критерії її оцінювання.

Основні поняття: педагогічна технологія, рівень функціонування педагогічної технології, технологічний процес, структура технології навчання, класифікація педагогічних технологій, ознаки педагогічної технології.

Змістовий модуль II

Системні, модульні та локальні інноваційні педагогічні технології

Тема 1

«Будинок вільної дитини». М.Монтессорі

Життєвий та творчий шлях М.Монтессорі, розвиток її педагогічної системи.

Концептуальні засади педагогічної технології «Будинок вільної дитини» (поняття про «всмоктуючий розум», «духовний зародок», «сенсорну культуру», «основний урок», «урок номенклатури», «групи одного столика» «інститут хрещених», «штам-групу»).

Особливості змісту технології М.Монтессорі. Сутність Монтессорі-матеріалу в структурі розвитку й виховання дитини дошкільного віку, правила його використання. Аксіологічний аспект педагогічної технології М.Монтессорі. Форми організації дитячої діяльності в технології «Будинок вільної дитини» (групові уроки, індивідуальні уроки, самостійна й активна діяльність дітей). Роль педагога в реалізації основних положень технології «Будинок вільної дитини».

Реалізація положень технології М.Монтессорі у практиці сучасних дошкільних освітніх закладів

Основні поняття: «Будинок вільної дитини», сенсорний розвиток, «підготовлене середовище», тренувальні вправи, Монтессорі-матеріал.

Тема 2

«Йєна-план-школа» П.Петерсена

Характеристика життєвого й творчого шляху П.Петерсена.

Концептуальні положення педагогічної технології «Йєна-план» (школа як місце життя, інтеграція шкільного й сімейного дому, гуманістичні засади духовно-морального виховання дитини, обґрунтування необхідності невербальних засобів впливу, критерії комплектування шрам-груп). Характеристика основних принципів «Йєна-план-школи».

Особливості змісту технології П.Петерсена (поєднання навчання з практичною діяльністю, превалювання ігрових форм занять, використання в якості методів навчання «розмову у колі», діалог, навчальна бесіда на прогулянках та екскурсіях, парне навчання, завдання-проекти.

Актуальність педагогічних ідей П.Петерсена в сучасних умовах.

Основні поняття: «Йєна-план», шкільний дім, сімейний дім, шрам-група, практична діяльність, невербальні засоби впливу.

Тема 3

Антропософські школи Р.Штейнера

Характеристика життєвого та творчого шляху Р.Штейнера.

Концептуальні засади вальдорфської педагогіки (ідея існування надчуттєвої дійсності, антропософія як процес розуміння й пізнання оточуючої дійсності, кармовідповідність як основний принцип виховання). Основні ідеї антропософської педагогіки Р.Штейнера. Поняття ритму дня, тижня, року як ключовий елемент системи виховання у технології антропософської школи.

Особливості змісту вальдорфської педагогіки (термін навчання, відсутність методик, підручників та оцінок, головні та когнітивні навчальні предмети, предмети художнього та мовленнєвого циклу). Характеристика ключового принципу вальдорфської педагогіки – «художнє передує інтелектуальному».

Реалізація ідей вальдорфської педагогіки в сучасній дошкільній освіті.

Основні поняття: вальдорфська педагогіка, антропософія, кармовідповідність, ритмічність виховання, евритмія.

Тема 4

«Школа успіху й радості» С.Френе

Життєвий шлях та особливості педагогічного доробку С.Френе.

Концептуальні засади педагогічної технології «Школа успіху та радості» («ядро цінностей виховання»; максимальний розвиток дитячої особистості як мета виховання; природа, праця, розумова діяльність та творчість як засоби виховання; вікова періодизація та етапи життєдіяльності дитини; ідея створення шкільного співтовариства).

Особливості змісту педагогічної технології С.Френе («нові матеріальні засоби навчання та виховання»; робота з «вільними текстами»; взаємонавчання дітей; чітке планування навчального процесу; складання тижневого індивідуального тижневого плану; використання методу проб та помилок.

Можливості використання технології «Школа успіху й радості» в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

Основні поняття: «ядро цінностей виховання», життєдіяльність дитини, «вільні тексти», взаємне навчання, метод проб та помилок.

Тема 5

«Школа для життя, через життя» Ж.-О.Декролі

Життєвий шлях та творчі пошуки Ж.-О.Декролі.

Концептуальні засади педагогічної технології «Школа успіху й радості» (принцип антропоцентризму; вчення про центри дитячих інтересів та проблема інтересів особистості; «програма асоціативних ідей»; спостереження як елемент педагогічної технології).

Особливості змісту педагогічної технології Ж.О.Декролі (сенсорна гра як метод виховання й навчання; навчання через спостереження, його етапи; використання методики класифікування та колекціонування; етапи вивчення матеріалу – спостереження, асоціація за місцем і часом, вираження засвоєного через розвиток мовлення).

Можливості використання технології «Школа для життя, через життя» в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

Основні поняття: антропоцентризм, центри дитячих інтересів, асоціативні ідеї, спостереження, сенсорна гра.

Тема 6

«Школа діалогу культур» В.Біблера

Життєвий шлях та творчі пошуки В.Біблера.

Концептуальні засади педагогічної технології «Школа діалогу культур» (діалогічне спілкування з попередніми формами культури; процес становлення особистості як діалог різних історичних епох; діалог як форма організації навчання та як принцип організації змісту науки, гуманізація знань).

Особливості змісту педагогічної технології В.Біблера (діалог педагога й дитини; аналогія текстів культур в якості підручника; напрями навчання: формування діалогічного мислення; формування вміння розв'язувати навчальні завдання за допомогою загальних моделей, утворення стійких та осмислених навичок); урок-діалог та особливості його проведення в межах навчання дітей різних вікових груп; роль учителя в організації «уроку-діалогу»).

Можливості використання технології «Школа діалогу культур» в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

Основні поняття: діалог культур, діалогічне спілкування, діалог, урок-діалог, діалогічне мислення.

Тема 7

Технологія розвивального навчання

Історико-педагогічні засади проблеми розвитку особистості. Й-Г.Песталоцці як фундатор теорії «розвивального навчання». Внесок В.Виготського у теорію та практику розвивального навчання.

Розробка наукових засад розвивального навчання Л.Занковим, концептуальні засади його педагогічної технології (навчання на високому рівні складності, навчання швидким темпом, принцип провідної ролі теоретичних знань, усвідомлення школярами процесу учіння, принцип цілеспрямованої та систематичної роботи з розвитку всіх учнів).

Сутність технології особистісно-розвивального навчання Д.Ельконіна-В.Давидова (само зміна дитини як кінцева мета навчання, засвоєння головних способів дій щодо розв'язання навчальних завдань як зміст навчання, з'ясування походження понять, організація навчання від абстрактно-загального до конкретно-окремого, науково-теоретичний характер цілеспрямованої навчальної діяльності, організація пошуково-дослідницької навчальної діяльності).

Основні поняття: розвивальне навчання, розвиток дитини, само зміна учня, зона найближчого розвитку, пошуково-дослідницький метод навчання.

Тема 8

Технології раннього навчання М.Зайцева

Концептуальні засади технології раннього навчання М.Зайцева (стійкі позитивні емоції як основа навчання; ритмізація діяльності; одночасний розвиток мовлення дітей з навчанням читання; розробка методики роботи з кубиками).

Особливості змісту педагогічної технології М.Зайцева (складовий принцип навчання грамоти, гра-посібник «Кубики Зайцева», етапи навчання читання за кубиками, гра-посібник «Столик», особливості навчання математики за посібником).

Можливості використання технології раннього навчання в умовах сучасного дошкільного закладу.

Основні поняття: ранній розвиток дитини, навчання грамоти, кубики, складовий принцип навчання грамоти.

Тема 9

Технології раннього навчання Г.Домана

Концептуальні засади технології Г.Домана (обґрунтування необхідності раннього розвитку дитини як об'єктивної закономірності; розкриття засад функціонального та потенційного інтелекту дитини).

Особливості змісту педагогічної технології Г.Домана (технологія навчання дітей читати словами; своєрідність навчання дітей основам математики, його етапи; поняття про біти знань та їх категорії; реалізація принципу енциклопедичності у ранньому навчанні дітей).

Можливості використання технології раннього навчання Г.Домана в умовах сучасного дошкільного закладу.

Основні поняття: ранній розвиток дитини, функціональний інтелект, потенційний інтелект, біти знань, категорії знань.

Тема 10

Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера

Концептуальні положення педагогічної технології розвитку творчої особистості (теорія розв'язання винахідницьких завдань; класифікація творчих завдань; формування життєвої стратегії творчої особистості; розвиток творчого мислення).

Особливості змісту педагогічної технології Г.Альтшуллера (методи й прийоми розвитку творчої особистості (колективні ігри та заняття, метод фокальних об'єктів, метод «мозкового штурму», метод синектики, метод моделювання маленькими чоловічками), умови ефективності їх використання; характеристика принципів розв'язання пізнавальних протиріч).

Можливості використання технології розвитку творчої особистості в умовах сучасного освітнього закладу.

Основні поняття: творча особистість, теорія розв'язання винахідницьких завдань, життєва стратегія.

Тема 11

Технологія фізичного виховання дітей М.Єфименка

Концептуальні засади технології «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М.Єфименка («тотальний ігровий метод» як основа технології фізичного виховання М.Єфименка; характеристика професійних положень технології; формування статевої ідентифікації у процесі рухливих ігор; обґрунтування музики, кольорів, естетичного забарвлення спілкування педагога з учнями як засобів формування та розвитку дітей; розкриття значення горизонтального пластичного балету як структурного компоненту технології фізичного виховання).

Особливості змісту педагогічної технології (врахування закономірностей рухового розвитку дитини у процесі організації «фізкультурної казки»; ковзально-руховий режим занять; поєднання в заняття-спектаклі високої моторної «щільності» та функціональності зі створенням позитивної емоційної атмосфери занять; особливості облаштування ігрового простору; мовне спілкування як головний інструмент педагогічного впливу вихователя).

Можливості використання технології розвитку творчої особистості в умовах сучасного освітнього закладу.

Основні поняття: фізичне виховання, тотальний ігровий метод, заняття-спектакль, горизонтальний пластичний балет.

Змістовий модуль III

Управління інноваційною діяльністю педагогічного колективу

Тема 1

Особливості інноваційної педагогічної діяльності

Сутність інноваційної педагогічної діяльності. Експеримент як основна форма та складова інноваційної педагогічної діяльності, його структура.

Педагогічний досвід як джерело інноваційної діяльності, його критерії. Дослідницький та раціоналізаторський педагогічний досвід. Співвідносність понять «передовий педагогічний досвід», «зразковий педагогічний досвід» та «новаторський педагогічний досвід».

Цикл освоєння передового педагогічного досвіду: процес моделювання, формування моделі досвіду, створення (вирощування) досвіду; упровадження в педагогічну практику створеного досвіду.

Форми залучення педагогів до інноваційної діяльності (організація постійно діючого наукового семінару, стажування педагогів, «круглі столи», дискусії, педагогічні наради, ділові ігри з генеруванням інноваційних ідей, творча діяльність педагогів у методичних об'єднаннях, участь у науково-практичних конференціях, заняття на курсах з освоєння передового педагогічного досвіду, самостійна дослідницька діяльність, участь у колективній експериментально-дослідницькій роботі).

Основні поняття: інноваційна педагогічна діяльність, експеримент, передовий педагогічний досвід, цикл освоєння передового педагогічного досвіду, форми залучення педагогів до інноваційної діяльності.

Тема 2

Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності

Готовність до інноваційної діяльності як важлива якість педагога. Проблеми включення педагогів в інноваційний процес. Показники готовності педагога до інноваційної діяльності (усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці, інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи, зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність, готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності, володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових).

Структура готовності педагога до інноваційної діяльності (мотиваційний, когнітивний, рефлексивний, креативний компоненти, особистісна центрація педагога).

Антиінноваційні (соціальні, психологічні, організаційні, матеріально-технічні, методичні) бар'єри в інноваційній діяльності та шляхи їх подолання. Стимулюючі та перешкоджаючі фактори інноваційної діяльності.

Основні поняття: готовність до інноваційної діяльності, показники готовності до інноваційної діяльності, антиінноваційні бар'єри, фактори інноваційної діяльності.

Тема 3

Управлінська діяльність керівника закладу освіти в контексті педагогічної інноватики

Поняття управління педагогічними інноваціями, його структурі компоненти (постановка мети, планування (прийняття управлінських рішень), організація виконання рішень, контроль за результатами інноваційної діяльності, регулювання (корекція) нововведення, контроль результатів). Поняття про банк інновацій.

Оцінка результатів інноваційної діяльності. Кваліметричні вимірювання ефективності інноваційних технологій та особливості їх застосування в межах освітнього закладу. Параметри інноваційної діяльності педагога (рівень новизни, масштаб застосування, об'єкт інновації, прогноз існування інновації, наукове обґрунтування інновації, готовність педагога до упровадження інновацій, інформаційно-методична забезпеченість інновацій).

Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Основні поняття: управління педагогічними інноваціями, банк інновацій, кваліметричні методи, параметри інноваційної діяльності, інноваційна поведінка.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин														
	Денна форма					Заочна форма									
	усього	у тому числі					усього	у тому числі							
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль I												
Теоретичні основи інноваційної педагогічної діяльності керівника закладу освіти												
Тема 1 Загальні засади педагогічної інноватики	6	2				4	6	2				4
Тема 2 Інноваційні процеси у системі освіти	8	2				6	8	2				6
Тема 3 Педагогічна технологія	10	2				8	10	2				8
Разом за модулем 1	24	6				18	24	6				18
Змістовий модуль II												
Системні, модульні та локальні інноваційні педагогічні технології												
Тема 1 «Будинок вільної дитини» М.Монтессорі	3					3	3					3
Тема 2 «Йена-план-шко-ла» П.Петерсена	3		2			1	3		2			1
Тема 3 Антропософські школи Р.Штейнера	3					3	3					3
Тема 4 «Школа успіху й радості» С.Френе	3					3	3					3
Тема 5 «Школа для життя, через життя» Ж.-О.Декролі	3					3	3					3
Тема 6	3	2				1	3	2				1

«Школа діалогу культур» В.Біблера												
Тема 7 Технологія розвивального навчання	4		2			2	4		2			2
Тема 8 Технології раннього навчання М.Зайцева	4	2				2	4					4
Тема 9 Технології раннього навчання Г.Домана	4		2			2	4		2			2
Тема 10 Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера	4	2				2	4					4
Тема 11 Технологія фізичного виховання М.Єфименка	4		2			2	4					4
Разом модулем 2	38	6	8			22	38	2	6			30
Змістовий модуль III												
Управління інноваційною діяльністю педагогічного колективу												
Тема 1 Особливості інноваційної педагогічної діяльності	6	2				4	6					6
Тема 2. Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності	6	2				4	6		2			4
Тема 3 Управлінська діяльність керівника закладу освіти	6		2			4	6		2			4

в контексті педагогічної інноватики												
Разом за модулем 3	18	4	2			12	18		4			14
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-	10	-					10	
Усього годин	90	14	16		10	50	90	8	10			62

5. Теми семінарсько-практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1	Системні педагогічні технології у сфері дошкільного виховання (технологія М.Монтессорі, технологія Р.Штейнера)	2
2	Модульні та локальні технології у сфері дошкільного виховання (технологія М.Зайцева, технологія Г.Домона)	2
3	Системні педагогічні технології у сфері середньої загальної освіти (технологія С.Френе, технологія Ж.-О.Декролі, В.Біблера, технологія розвивального навчання)	2
4	Модульні та локальні технології у сфері середньої загальної освіти (технологія Г.Альтшуллера, технологія М.Єфименка)	2
5	Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності	2
6	Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності	2
7	Управлінська діяльність керівника закладу освіти в контексті педагогічної інноватики	4
всього		16

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні засади педагогічної інноватики	4
2	Інноваційні процеси у системі освіти	6
3	Педагогічна технологія	8
4	«Будинок вільної дитини» М.Монтессорі	3
5	«Йена-план-школа» П.Петерсена	1
6	Антропософські школи Р.Штейнера	3
7	«Школа успіху й радості» С.Френе	3
8	«Школа для життя, через життя» Ж.-О.Декролі	3
9	«Школа діалогу культур» В.Біблера	1
10	Технологія розвивального навчання	2

11	Технології раннього навчання М.Зайцева	2
12	Технології раннього навчання Г.Домана	2
13	Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера	2
14	Технологія фізичного виховання дітей М.Єфименка	2
15	Особливості інноваційної педагогічної діяльності	6
16	Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності	4
17	Управлінська діяльність керівника закладу освіти в контексті педагогічної інноватики	4
	Разом	50

9. Індивідуальне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – мультимедійна презентація однієї з сучасних педагогічних технологій, побудована на використанні теоретичного матеріалу та практики упровадження педагогічної технології у конкретному навчальному закладі, що готується студентом самостійно на основі знань, умінь і навичок, одержаних у процесі семінарських занять та самостійного вивчення певного навчального матеріалу.

10. Методи навчання

Лекції, складання графічних схем, заповнення таблиць, конспектування, написання рефератів, укладання глосарію, тестові завдання.

11. Методи контролю

Перевірка конспектів магістрів; співбесіда під час індивідуальних занять; консультація; тестова перевірка знань; перевірка індивідуального навчально-дослідного завдання; експрес-опитування; залік.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2											Змістовий модуль № 3			ІНДЗ	Сума
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	20	100
3	5	5	5	4	5	5	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

		Оцінка за національною шкалою
--	--	-------------------------------

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять.
3. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи магістрів та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
4. Тестові завдання до курсу.

14. Рекомендована література

Базова

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 328 с.
2. Васьков Ю. В. Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект). Харків : Скорпіон, 2010. 120 с.
3. Ващенко Л. М. Інновації в освіті. *Енциклопедія освіти* / АПН України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юніком Інтер, 2008. 104 с.
4. Гаврилюк О.О. Розробка перспектив розвитку навчального закладу відповідно до потреб ринку праці та професійно-кваліфікаційних вимог до фахівців: Навчально-методичний посібник. Хмельницький, ХНУ: 2005. 46 с.
5. Даниленко Л. І. Менеджмент інновацій в освіті. К. : Шк. Світ, 2007. 120 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2014. 352с.
7. Падалка О. С. Педагогічні технології. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім.М. П. Бажана, 2009. 252 с.
8. Петечук В.М. Особливості управління інноваційною діяльністю в закладах освіти районними/міськими методичними кабінетами. URL: <http://zakinfo.org.ua/2010-01-18-13-45-02/222-2010-06-24-09-18-55>.

9. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №12. 24 берез.
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України. *Голос України*. 2003. №23. 13 лют.
11. Про інноваційну діяльність : Закон України. *Голос України*. 2002. №144. 8 верес.
12. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. №9. 28 лют.
13. Управління експериментальною діяльністю ЗНЗ / упорядкув. Н. Мурашко. К.: Шк. світ, 2007. 128 с.

Допоміжна

1. Борівський В. Проблеми психолого-педагогічної підготовки вчителя до роботи в сучасній школі. *Рідна школа*. 2002. № 3. С. 22-26.
2. Буркова Л. Ключ до управління: Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2000. № 1. С. 31-37.
3. Ващенко Л. М. Педагогічна сутність та термінологічна характеристика інноваційних процесів. *Директор школи*. 2007. № 3. С 25-28. (Бібліотека управління освітою).
4. Ващенко Л. Управління інноваційними процесами. *Директор школи*. №23-24 (455-456). 2007. С.53-61.
5. Даниленко Л. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2003. № 3. С. 70-74.
6. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. К. : Шк. світ, 2007. 120 с.
7. Даниленко Л. І. Педагогічні інновації в сучасній теорії і практиці. *Директор школи*. 2007. № 3. С 28-49. (Бібліотека управління освітою).
8. Єльнікова Г.В. Управлінська компетентність. *Бібліотека шкільного світу*. К.: Ред. загальнопед. 2015. 128с.
9. Заворотинська Н.М. Теоретичні питання запровадження інноваційного менеджменту в освіті. URL: <http://vuzlib.com/content/view/250/84>
10. Мисик О.С. Теоретичні засади педагогічної інноватики. *Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови української національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції (11 жовтня 2007 р.)*. Хмельницький: ХГПА, 2007. 309 с.
11. Набока Л. Методи забезпечення підготовки педагога-дослідника. *Післядипломна освіта в Україні*. 2014. №3. С. 61-66.
12. Феномен Інновації: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В.Г.Кременя. К.: Педагогічна думка. 2008. 472 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Библиотека Гумер – електронна бібліотека для студентів і викладачів гуманітарного профілю – Режим доступу :
http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/index.php
2. Електронна бібліотека з педагогіки - Режим доступу : <http://nenaidesh.ru/>
3. Педагогічна бібліотека - Режим доступу : <http://pedlib.ru/>
4. Бібліотека ім.. О.Сухомлинського - Режим доступу : <http://www.dnpb.gov.ua/>
5. Національна бібліотека імені В.І.Вернадського – Режим доступу :
<http://nbuv.gov.ua/>
6. Науково-педагогічна бібліотека м.Микалаєва – Режим доступу :
<http://www.library.mk.ua/>
7. Перша українська Електронна бібліотека підручників "Pidruchniki.com.ua". –
Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/>

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

Тема 1

Інноваційні процеси у системі освіти

План

1. Сутність поняття «інноваційний процес». Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів.
2. Характеристика принципів управління інноваційними педагогічними процесами.
3. Структура й динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів.

Зміст лекції

Інновації (італ. *innovatio* – новина, нововведення) – нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установи та організації, а й різні сфери. Вони є суттєвим діяльним елементом розвитку освіти взагалі, реалізації конкретних завдань у навчально-виховному процесі. Виражаються в тенденціях накопичення і видозміни ініціатив і нововведень в освітньому просторі; спричиняють певні зміни у сфері освіти.

Інноваційна діяльність в Україні передбачена проектом Концепції державної інноваційної політики (1997) та проектом Положення «Про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти» (1999).

Інновація освіти – цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікацій мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог.

Стрижнем інноваційних процесів в освіті є впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду.

Для впровадження інноваційних педагогічних технологій керівник має подбати про зміну структури управління ПТНЗ із зміненим змістом функціональних обов'язків заступників, створення в навчальному закладі оптимальних умов:

- мотиваційних,
- кадрових,
- матеріально-технічних,
- фінансових,
- науково-методичних,
- організаційних,
- інформаційних,
- нормативно-правових.

В умовах демократизації функціонування ПТНЗ педагогічний колектив стає суб'єктом управління, якщо йому притаманні: спільність, надійність, надлокальний зв'язок; єдине і достатньо монолітне усвідомлення себе як певного важеля, почуття

самобутності, співдружності і приналежності; внутрішня солідарність; єдність поведінки та дій усіх учасників навчально-виховного процесу; налаштованість членів педколективу на демократизацію функціональних засад закладу освіти.

Уміле використання директором ПТНЗ управлінських інструментів організації та регулювання відносин у педагогічному колективі сприяє виробленню управлінських рішень і бажаної моделі поведінки суб'єктів навчально-виховного процесу, організації педагогічного колективу як єдиної згуртованої команди, в якій кожен виявляє найвищий рівень професіоналізму та творчості і робить максимально важливий внесок у досягнення цілей навчального закладу. Освітні реформи вимагають модернізації ролі директора та освітнього менеджменту. Ми дійшли висновку, що при цьому великого значення набуває самоменеджмент як уміння керівника управляти собою і дотримання таких психолого-управлінських вимог до менеджера освіти (за Т. Бабенко):

- діагностичних (при плануванні, підготовці та прийнятті управлінських рішень, контролюючій діяльності, цілепокладанні);
- прогностичних (при розробці стратегічних напрямків діяльності колективу, плануванні);
- проектувальних (при оформленні управлінських рішень: планів, програм з чітким визначенням змісту роботи, термінів виконання, відповідальних тощо);
- координаційно-регулюючих або організаторських (при підготовці та прийнятті управлінських рішень, інструктуванні людей, контролі, доборі кадрів та розподілі обов'язків відповідно до їх психологічних особливостей, проведенні інструктажу в ході здійснення рішень, використанні різних форм управлінської роботи, здійсненні ділового спілкування, встановленні ділових контактів з підлеглими, партнерами, своїми керівниками);
- комунікативних (при створенні сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі);
- мотиваційних (при формуванні індивідуального стилю діяльності, що оптимально відображає особливості менеджера та колективу, яким він керує);
- емоційно-вольових (при цілепокладанні, прийнятті управлінських рішень, здійсненні поточного та підсумкового контролю);
- оцінних (при самоорганізації діяльності, розробці шляхів самовдосконалення і нових цілей, завдань);
- когнітивних або гностичних (для ефективного виконання всіх функцій управління в освіті);
- мовних (при формулюванні управлінських рішень, здійсненні компетентного ділового спілкування, проведенні різних активних форм організації управління; для ефективного виконання всіх функцій управління в критичних умовах і стресових ситуаціях);
- моральних (при змістовій та емоційно-мотивуючій спрямованості управлінської діяльності, забезпеченні етичних критеріїв праці менеджера освіти, виховному впливі на оточуючих);

- фізіологічних (для ефективного виконання навантажень управлінської праці, лідерського впливу на людей, формування позитивного ставлення та оптимізму в них);

- фізичних (при створенні позитивного іміджу керівника та установи, надання позитивного впливу на оточення).

Керівник сучасного навчального закладу повинен володіти певними вміннями, що дозволяють виконувати ті або інші професійні функції і соціальні ролі, а саме:

- здатність ефективно управляти собою, підлеглими і своїм часом, незалежно від стресів, економічних проблем повсякденного життя;

- вміння прояснити свої особисті цінності й допомогти визначити розумні орієнтири підлеглим;

- здатність чітко визначати особисті й професійні цілі;

- вміння самостійно забезпечити свій професійний ріст та особистісний розвиток;

- оволодіння навичками творчого й ефективного розв'язання професійних, матеріальних, моральних та інших проблем;

- володіння навичками впливу на підлеглих, не вдаючись до прямих вказівок;

- опанування методів раціональної роботи з інформацією;

- вміння створити колектив і управляти ним, вважаючи себе членом цього колективу;

- прагнення до інноваційної діяльності, дослідницької роботи, експериментування.

Педагог-новатор є носієм конкретних нововведень, їх творцем, модифікатором. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці переконається в ефективності наявних методик навчання і може коригувати їх, проводити докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, створювати нові методики. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога.

Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Тема 2

Педагогічна технологія

План

1. Характеристика технології як науки про майстерність.
2. Структура технології навчання та її елементи.
3. Класифікація педагогічних технологій.
4. Головні ознаки педагогічної технології, критерії її оцінювання.

Зміст лекції

Проблеми освітніх технологій, величезний досвід педагогічних інновацій, авторських шкіл і вчителів-новаторів постійно вимагають узагальнення та систематизації.

Педагогічні системи можуть бути описані як цілісні явища за допомогою ряду ознак (за В. Г. Афанасьєву):

- інтегративні якості (такі, якими не володіє жоден з окремо взятих її елементів);
- складові елементи, компоненти;
- структура (зв'язки і відношення між частинами і елементами);
- функціональні характеристики;
- комунікативні властивості (зв'язку з навколишнім середовищем);
- історичність, наступність.

Істотними характеристиками системи є цільові орієнтації і результати. В якості основи, системоутворюючого каркаса доцільно використати нове для педагогіки поняття – «технологія» і новий – «технологічний» підхід до аналізу і проектування педагогічних процесів.

В даний час у педагогічній лексиці міцно ввійшло поняття педагогічної технології. Однак у його розумінні і вживанні існують великі розбіжності.

– Технологія – це сукупність прийомів, застосовуваних у якому-небудь справі, майстерності, мистецтві (тлумачний словник).

– Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б. Т. Лихачов).

– Педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу (В. П. Беспалько).

– Педагогічна технологія – це опис процесу досягнення планованих результатів навчання (І. П. Волков).

– Технологія - це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану (В. М. Шепель).

– Педагогічна технологія - це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В. М. Монахов).

– Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

– Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (М. В. Кларін).

Поняття «педагогічна технологія» може бути представлене трьома аспектами: 1) науковим: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що

вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси; 2) процесуально-описовим: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих процесуально-діючим: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

З даних визначень випливає, що технологія в максимальній мірі пов'язана з навчальним процесом - діяльністю вчителя й учня, її структурою, засобами, методами і формами. Тому в структуру педагогічної технології входять:

а) концептуальна основа;

б) змістовна частина навчання (цілі навчання – загальні і конкретні; зміст навчального матеріалу);

в) процесуальна частина – технологічний процес (організація навчального процесу; методи і форми навчальної діяльності школярів; методи і форми роботи вчителя; діяльність вчителя з управління процесом засвоєння матеріалу; діагностика навчального процесу).

Будь-яка педагогічна технологія повинна задовольняти деяким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності).

Концептуальність. Кожній педагогічній технології повинна бути властива опора на певну наукову концепцію, що включає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей.

Системність. Педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логікою процесу, взаємозв'язком всіх його частин, цілісністю.

Керованість припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів.

Ефективність. Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами і оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту навчання.

Відтворюваність (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами.

Класифікація педагогічних технологій.

У теорії та практиці роботи шкіл сьогодні існує безліч варіантів навчально-виховного процесу. Кожен автор і виконавець привносить в педагогічний процес щось своє, індивідуальне, у зв'язку, з чим говорять, що кожна конкретна технологія є авторською. З цією думкою можна погодитися. Проте багато технологій за своїми цілями, змістом, застосовуваних методів і засобів мають досить багато спільного і з цих загальних ознак можуть бути класифіковані в кілька узагальнених груп.

За сутнісним та інструментально значущим властивостями (наприклад, цільової орієнтації, характером взаємодії вчителя і учня, організації навчання) виділяються наступні класи педагогічних технологій.

– За рівнем застосування виділяються загальнопедагогічні, частковопедагогічні (предметні) і локальні (модульні) технології.

– За філософською основою: матеріалістичні і ідеалістичні, діалектичні та метафізичні, наукові (сцієнтистські) і релігійні, гуманістичні та антигуманні, антропософські і теософські, прагматичні та екзистенціалістської, вільного виховання і примусу і інші різновиди.

– За провідним чинником психічного розвитку: біогенні, соціогенні, психогенні й ідеалістичні технології.

– За науковою концепцією засвоєння досвіду виділяються: асоціативно-рефлекторні, бихевіориські, гештальт-, інтеріорізаторські, розвиваючі.

– За орієнтацією на особистісні структури: інформаційні (формування шкільних знань, умінь, навичок з предметів - ЗУН); операційні (формування способів розумових дій – СУД); емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних відносин – СЕН), технології саморозвитку (формування самоврядний механізмів особистості – СУМ); евристичні (розвиток творчих здібностей) і прикладні (формування дієво-практичної сфери – СДП).

– За характером змісту і структури називаються технології: навчальні і виховують, світські й релігійні, загальноосвітні та професійно-орієнтовані, гуманітарні та технократичні, різні галузеві, монотехнології, комплексні, проникаючі технології.

Критерії ефективності результатів застосування педагогічної технології:

- засвоєння знань (глибина, усвідомленість, системність, цілісно-смісловне ставлення, дієвість, міцність, самостійність тощо);

- розвиток ціннісних орієнтацій;

- самореалізація вчителя та учня;

- зміна стосунків у педагогічному процесі;

- специфіка мислення (діалектичність, проблемність, аналітичність тощо).

Сучасна педагогічна технологія повинна гарантувати досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, витрати сил і засобів. Важливим також є моральний аспект технологізації освіти. Йдеться про «педагогічну чистоту» (О. Пехота), моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність відомих і створюваних педагогічних технологій. Важливо, щоб в основу кожної з них було покладено принципи гуманітарного світогляду, що передбачають формування таких якостей особистості, як усвідомлення єдності природи і людини, відмова від авторитарного стилю мислення і взаємодії педагога та учня, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до думки іншого, інших культур, моральних і духовних цінностей тощо. Отже, усвідомлення вчителем особливостей педагогічних технологій забезпечує ефективне використання в навчально-виховному процесі сучасних технологій навчання і виховання.

Тема 3

«Школа діалогу культур» В.Біблера

План

1. Концептуальні засади педагогічної технології «Школа діалогу культур»

2. Особливості змісту педагогічної технології «Школа діалогу культур»

Зміст лекції

«Школа діалогу культур» розглядає процес становлення особистості як діалог різних історичних епох, як вільне спілкування вихованців і педагогів, молодших і старших товаришів. У процесі такого спілкування учасники висловлюють свої погляди на світ і на себе в ньому. Цей діалог досягає мети лише тоді, коли зіткнення різних точок зору, суперечки і єдність поглядів, думок, оцінок постійно спираються на внутрішній діалог особистості. Ці два види діалогу і є джерелом творчого саморозвитку особистості.

За твердженням В. Біблера, діалог є не лише евристичним прийомом засвоєння монологічного за своїм змістом знання, а визначенням суті і смислу знання, діалогом культур, які спілкуються між собою навколо основних проблем буття, основних «точок подиву» людського розуму. Крім того, це постійне спілкування У свідомості учня голосів поета (художника) і теоретика. Такий діалог становить основу розвитку творчого мислення, зокрема й у науковій сфері.

Згідно з технологією «Школи діалогу культур» діалог постає як форма організації навчання і як принцип організації змісту науки. Своїм завданням школа В. Біблера вважає не тільки передавання знань, прилучення до культури, формування певного бачення світу, а й розвиток і збереження особистісної логіки, творчої уяви вихованця і педагога.

Така концепція освіти передбачає також особливу психологічну теорію, для якої головним предметом є не функції та реакції дитини, властиві її віку, і способи інтеріоризації (перетворення на сутність внутрішнього порядку) зовнішньої стосовно неї культури, а створена дитиною її особистісна культура. Вона формується разом з культурою предмета, що вивчається, культурою іншої людини, культурою тексту. Прибічники «Школи діалогу культур» вважають, що історична послідовність відповідає закономірностям розвитку мислення сучасної європейської дитини. Послідовність вікових періодів як послідовність певних культур не цілком природна, тобто позакультурна, незалежна від освіти, але вона парадоксально виявляється як «природна» за відповідної організації системи освіти. При цьому відчутну роль відіграють індивідуальні відмінності, оскільки особливості мислення деяких дітей в умовах діалогічної освіти можуть виявляти себе, наприклад, як «античні», «новочасні» тощо.

Зміст освіти у «Школі діалогу культур» передбачає зовсім інші, порівняно з традиційними, педагогічні принципи. Передусім це стосується позиції вчителя на уроці. Найхарактернішою особливістю такого уроку є діалог педагога і дитини, під час якого дитина виявляє свою неповторну й відповідальну позицію, а не просто засвоює пропоновані їй знання, а педагог не є «транслятором» незалежного від нього та учнів знання, не розв'язує він і проблеми «вирівнювання» дітей. Кожна дитина із властивими тільки їй особливостями мислення, способу бачення світу реалізує власну культурну позицію. Основним навчальним матеріалом У «Школі діалогу культур» є не підручник, а антологія найвидатніших текстів конкретної культури. Робота учнів полягає у створенні авторських текстів-творів У контексті діалогу з цією культурою і міжкультурного діалогу.

На уроках-діалогах педагог не прагне привести всіх дітей до однієї правильної точки зору, а намагається уважно вислухати їх, допомогти в складному процесі «зародження думки у слові». У висловлюваннях, запитаннях, образах, які конструюють діти, «виринають» уявлення про слово, число, предмет природи, звук, характерні для античності, середньовіччя, Нового часу, сучасності. Ці різні форми розуміння світу не нав'язуються ззовні, а виявляються в мовленні й мисленні самої дитини.

Навчання рідної мови і математики в початкових класах «Школи діалогу культур» охоплює три важливих напрями:

1. Формування вміння розв'язувати навчальні завдання за допомогою загальних для всіх учнів моделей (наприклад, правильно здійснювати звуковий аналіз слова, грамотно і точно вимірювати різні величини за допомогою поняття числа, що розвивається від абстрактного до конкретного, тощо).

2. Формування діалогічного мислення, тобто вміння бачити в звичайному навчальному матеріалі невирішені проблеми, визначати і поглиблювати проблеми, загадки, труднощі математики, лінгвістики, поезики, спираючись, з одного боку, на тексти культури, а з другого – на власні висловлювання, метафори, образи, які є індивідуально-неповторними.

3. Утворення стійких і осмислених навичок (письмового мовлення, виразного читання, математичних навичок та ін.).

У середніх і старших класах діалогічне викладання має свої особливості. Зокрема, у викладанні історії насамперед виникає необхідність побудови історичного образу, оволодіння технологією «вживання» в історію. Якщо на уроках природознавства (у молодших класах) індивідуальні образи і гіпотези дітей втілюються в слова або схеми, то на уроці історії використовуються специфічні засоби театру: жести, міміка тощо. Урок-діалог нагадує своєрідну гру в історію, а поезика уроку стає поезикою навчального театру.

Якщо діалоги для молодших школярів схожі на сократичні (сократівські), то уроки-діалоги для підлітків за своєю формою близькі до діалогів епохи Відродження, в яких думка втілена почергово в протилежних образах, тобто спілкування мислителів є «грою в культуру, грою-культурою».

Визначальною характеристикою «Школи діалогу культур» є використання сучасних психологічних досліджень, які доводять, що мислення сучасної дитини є гетерогенним (грец. *πεіεгов* – інший, різний) і являє собою складну взаємодію різнорідних логічних культур. З перших днів розвитку мислення й мовлення дитини досвід дорослих передається їй у формі реалістичного, природничо-наукового мислення та у формі образного естетично-міфологічного споглядання. Перша форма превалює на заняттях у дитячому садку, а пізніше – на уроках у школі. Друга – при освоєнні художнього досвіду (в казках, легендах, міфах). Кожне явище, яке пізнає дитина, сприймається і як буденне, що має природні механізми, і як казкове, дивовижне, парадоксальне.

Урок-діалог є особливою формою навчання, яка не зводиться ні до проблемного навчання, ні до інших видів навчання (наприклад, традиційного, суть якого полягає у «сходженні» від абстрактного до конкретного).

Принципи «Школи діалогу культур» зводяться до таких положень:

1) проектування на весь процес навчання особливостей сучасного мислення - мислення «людини культури»;

2) відповідність послідовності класів послідовності сучасного освоєння та осмислення основних історичних культур, що змінювали одна одну в європейській історії, – античної, середньовічної, культури Нового часу, сучасної культури;

3) організація навчання в кожному навчальному циклі на основі внутрішнього діалогу, властивого конкретній культурі, і на цій основі систематичного діалогу, спілкування між різними класами, учнями різного віку, різними культурами, діалогу навколо основних «точок подиву» – вихідних загадок буття і мислення;

4) організація навчання не на основі підручника, а на основі реальних текстів конкретної культури. Результат роботи учня, його спілкування з учителем та з учнями різного віку реалізується в кожному навчальному циклі (в кожній культурі) й у формі авторських текстів-творів, побудованих за творчими законами культури, що вивчається;

5) створення автором-педагогом особливих для кожного класу і для кожного педагога програм, що передбачають особливі наскрізні проблеми, навколо яких розгортається весь навчальний процес у школі.

«Школа діалогу культур» актуальна в умовах посилення впливу школи і освіти загалом на формування загальної культури суспільства. Результатом освітньої діяльності в «Школі діалогу культур» стає базова культура особистості. Головними у культурі є не предмети і знання, а цінності й норми, способи мислення й творчість. У діалозі з учителем, однокласниками кожний утворює свій неповторний погляд на світ, свою позицію, формує своє «Я» шляхом засвоєння сучасної культури як відродження попередніх культур. У кожній ідеї, кожному слові, образі відбувається діалог різних культур, епох і народів. Результатом спільного творчого пошуку вчителів і учнів є нові почуття, ідеї, взаємини.

Тема 4

Технологія раннього навчання М.Зайцева

План

1. Концептуальні засади технології раннього навчання М.Зайцева.
2. Особливості змісту педагогічної технології М.Зайцева.

Зміст лекції

Освітні технології раннього навчання створені сучасним російським педагогом-філологом Миколою Зайцевим. Вони засновані на принципово нових підходах до навчання грамоти й математики і забезпечують високу його результативність. Особливостями, які зумовили популярність і широке застосування цих технологій, є доступність у використанні і максимальна наочність матеріалів.

Комплекс оригінальних методичних прийомів технологій М. Зайцева базується на відкриттях і теоретичних узагальненнях про психічні особливості розвитку людини російських учених-фізіологів Івана Сеченова, Івана Павлова, Олексія Ухтомського, невропатолога, психіатра, психолога Володимира Бехтерева,

психолога Олексія Леонтєва.

На думку І. Сеченова, психічні явища є обов'язковим компонентом будь-якого поведінкового акту, своєрідними складними рефlekсами (лат. reflexus – відображення – реакція-відповідь організму на впливи, які здійснюються через нервову систему). Тимчасовість психічних актів у свідомості він пояснював розчленуванням моментів сприймання на окремі ланцюги через рухові реакції. Вивчаючи зародження та формування психіки дитини, Сеченов обґрунтував важливу роль членування сенсорного (лат. sensus – відчуття) потоку і вирішальне значення рухових реакцій.

Спостереження, відкриття й узагальнення І. Сеченова знайшли своє практичне втілення у педагогічних технологіях М. Зайцева. У них сенсорний потік подрібнений на своєрідні «кванти інформації», операції з якими супроводжують ритмічні рухи з періодичними моторно-емоційними акцентами. З орієнтацією на цей принцип М. Зайцев створив навчальні посібники, під час роботи з якими діти цілком звільнені від регламентованої поведінки. Навпаки, їхня навчальна діяльність насичена цікавими ігровими ситуаціями з елементами змагання. У процесі таких занять вони відчувають неабияку радість від досягнутих результатів навчання. Стійкі позитивні емоції сприяють нормалізації та активації всіх функціональних систем організму дитини, а отже її здоров'ю.

До оздоровчих факторів належить і ритмізація діяльності, що виявляється під час навчання грамоти, у ритмічних звукових подразненнях, ритмічних рухових відповідях дітей, у дозованих за певним правилом моторно-емоційних акцентах, у ритмічних рухах кисті дитини.

Важливим у системі оздоровчих ефектів дидактичних прийомів М. Зайцева є формування правильної постави, висока загальна рухова активність, робота над фіксацією погляду тощо. Все це здійснюється на засадах індивідуального підходу до дитини. Педагогічні технології М. Зайцева дистанційовані від вербально-логічного спрямування, яке за традиційних форм і методів навчання часто породжує ефект беззмістовної багатомовності.

Сучасні психофізіологи застерігають від надмірної орієнтації на формування функцій, властивих лівій півкулі головного мозку, яка відповідає за мову, логічну пам'ять, словесно-логічне (абстрактне) мислення, й ігнорування правої півкулі, що відповідає за образність, цілісність, яскравість сприйняття подій та явищ, аналіз тонких емоційних компонентів, зокрема й мовних.

Розроблена Зайцевим технологія навчання читання використовує типово дитячий засіб пізнання світу – кубики, яким великого значення надавали Я.-А. Коменський, Ф. Фребель. Не менш важливі вони і в наш час, коли віртуальні образи комп'ютерного навчання відривають дитину від реалій навколишнього світу, породжують ілюзорне відчуття вседозволеності, формують жорстокість, байдужість до явищ природи і соціального буття, дегуманізують її свідомість. Не випадково технологію М. Зайцева високо оцінив автор оригінальної системи розвивальних ігор Б. Нікітін.

Принциповим положенням технології є одночасний розвиток мовлення дітей з навчанням їх читання. За такого підходу читання розглядається не як передумова

«прискореного розвитку», а як процес оволодіння новою мовною реальністю – письмовим мовленням. Опоненти М. Зайцева критикують його за намагання навчити читати дітей у надто ранньому віці, не аргументуючи своїх міркувань. Певною мірою можна було б з ними погодитися, якби ця технологія передбачала обов'язкове сидіння за столами, регламентувала поведінку дітей, потребувала складних дидактичних посібників. Навпаки, реалізація цієї технології не вириває дитину з контексту її природного буття, не створює для неї нездоланих бар'єрів. Навчання читання поєднується із грою, співом. Наприклад, запам'ятовування складів відбувається у формі коротких складових пісенок (використовуються як фонетична розминка і супроводжуються рухами).

Психологічні особливості віку враховуються у використанні всіх видів пам'яті: звукової, моторної, зорової, кінестетичної (просторово-рухової), що робить процес навчання нескладним, захопливим. За твердженням дефектологів, які працюють з малюками, що мають вади психічного розвитку, заняття за системою М. Зайцева забезпечують неабиякі результати в опануванні читання, письма, мови. Тому окремі з цих дітей випереджають своїх здорових однолітків.

Психофізіологічні засади технологій М. Зайцева засновані на визнанні неабияких можливостей дошкільного віку в сприйманні та засвоєнні на чуттєвій основі знань про навколишній світ. Їх автор виходив з того, що для повноцінного формування особистості потрібно задіяти всі органи чуття, забезпечити належний розвиток відчуттів і сприймань як головних способів пізнання дитиною предметів і явищ. Наприклад, безмежні можливості зору, слуху, нюху, тактильного (на дотик) сприймання слід використовувати в навчанні саме тоді, коли вони формуються і розвиваються як головні чинники пізнання дитиною світу. Адже навіть у дитини, яка народилася здоровою, неухважність батьків і педагогів до розвитку чуттєвих способів пізнання може спричинити серйозні проблеми розумового і морального розвитку. Людина із сформованими відчуттями і вмінням сприймати вільно орієнтується в навколишньому світі, самостійна, впевнена у своїй діяльності, у стосунках з іншими людьми.

Тема 5

Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера

План

1. Концептуальні положення педагогічної технології розвитку творчої особистості.
2. Особливості змісту педагогічної технології Г.Альтшуллера.

Зміст лекції

У світовій педагогічній практиці існує цілий ряд технологій з розвитку творчого мислення дітей. Нинішні високі вимоги до якості навчально-виховного процесу у дошкільному закладі зумовили виникнення та впровадження ТРВЗ (теорія розв'язування винахідницьких задач). Основи цієї технології розроблені інженером і письменником-фантастом Г.С. Альтшуллером. Його послідовником і продовжувачем Михайлом Наумовичем Шустерманом ТРВЗ було впроваджено

спочатку в роботу школи, а потім і дошкільних навчальних закладів.

Оптимізувати навчальний процес, підвищувати ефективність обсягу та форм роботи з дошкільниками вже неможливо, керуючись лише традиційними, а інколи (відверто кажучи) застарілими методами та прийомами виховання та навчання дітей дошкільного віку. З 1987 року ТРВЗ активно використовується в роботі педагогічними працівниками дошкільних закладів Росії та України.

В останній час як головне концептуальне питання педагогіки постала проблема формування творчої особистості. Вирішення її науковці і практики вбачають у посиленні ролі, передусім, - теорії розв'язування винахідницьких задач.

Наукові дослідження засвідчують, що сутність даної методики та її принципові відмінності від інших освітньо-виховних технологій полягають у тому, що вона ніяк не є догмою, застарілою методикою.

Г.С. Альтшуллер визначає наступні основні завдання своєї методики: «ТРВЗ перетворює вироблення нових технологічних ідей в точну науку, розв'язування винахідницьких завдань – замість пошуків «всліпу» – будується на системі логічних операцій».

ТРВЗ створює принцип, який допоможе знайти вихід з будь-якої ситуації, а реалізація творчих здібностей ґрунтується на використанні різних методів творчого мислення.

Деякі засоби розвитку нестандартного мислення можна використовувати під час самопідготовки учнів на заняттях, прогулянок, екскурсій, виховних заходів тощо. Застосування цих засобів розкриває технологію розумового процесу, виховує наполегливість, самоповагу, самостійність мислення.

Виділяють методи творчого мислення, а саме :

1. Метод спроб і помилок. Суть методу полягає у розв'язанні проблемного завдання через добір різноманітних варіантів рішень.

2. Метод контрольних запитань. Цей метод є удосконаленим варіантом методу спроб і помилок, а також одним із методів активізації творчого мислення. Метою методу є: за допомогою навідних запитань підвести дітей до виконання поставленого завдання.

3. Метод фокальних об'єктів або Метод каталогу – є одним із методів активізації творчої думки, який допомагає зняти психологічну інерцію й віднайти оригінальні вирішення. Визначається будь-який реальний об'єкт з метою його вдосконалення.

За допомогою МФО розв'язуються такі завдання:

1. Придумати щось нове, видозмінюючи або поліпшуючи реальний об'єкт.

2. Познайомити дітей з чимось новим або закріпити раніше отримані знання, розглядаючи предмет з незвичного боку.

3. Проаналізувати художній твір або картину.

4. Скласти розповідь чи казку про об'єкт, який розглядається.

Зазначений метод можна використовувати під час таких видів роботи:

1. Розглянути всі словосполучення: знайти для них реальний аналог у природі, придумати фантастичний об'єкт.

2. Пригадати, у яких творах художньої літератури зустрічаються аналогічні предмети.

3. Обрати одне із словосполучень і скласти про нього описову розповідь.

4. Складаючи розповідь про об'єкт у фокусі, використати дібрані визначення.

Найбільш відомим методом, який дає змогу зняти психологічну інерцію й отримати нові ідеї у мінімальний термін, є «мозковий штурм». Це побудований особливим чином колективний пошук нетрадиційних шляхів розв'язання проблеми.

4. Метод синектики. Синектика – поєднання різнорідних несумісних елементів, передбачає застосування 4-х прийомів, які ґрунтуються на аналогіях: прямій, особистій (емпатія), символічній, фантастичній.

Розрізняють такі види прямої аналогії: аналогія за формою, компонентна аналогія, функціональна аналогія, аналогія за кольором, аналогія за ситуацією та станом явищ та предметів, аналогія за властивостями, акомплексна і пряма аналогія.

Розвиваючи та комбінуючи різні види прямої аналогії, Г.Буш запропонував так званий метод гірлянд та асоціацій. Використовуючи метод гірлянд та асоціацій, можна дізнатися, що найбільше сподобалося чи запам'яталося дітям на святі, на прогулянці, у дитячому садку, у вихідний день.

Фантастична аналогія дає змогу відмовитися від стереотипів, піти невідомим раніше шляхом. Вона здатна будь-яку ситуацію перенести у казку, використати чарівництво, тобто уявити, яким чином вирішили б цю проблему казкові персонажі.

Дошкільнята висловлюють незвичайні ідеї, якщо запропонувати їм описати, як вони собі уявляють: казковий дитсадок; казкове заняття, прогулянку, обід; фантастичний вихідний, вечір, свято.

5. Функціонально-вартісний аналіз – метод зменшення виробничих витрат; для дошкільнят – запитання «Що й навіщо? Що можна робити ним? Чим може слугувати?».

6. Моделювання маленьких чоловічків (ММЧ). Ігри з використанням «маленьких чоловічків» допоможуть пояснити й змоделювати внутрішню будову предметів і речовин, фізичну суть явищ і процесів, що відбуваються у живій та не живій природі (наприклад, як з води утворюється пара). Суть методу полягає в тому, що потрібно уявити: всі речовини, предмети, об'єкти, явища складаються з безлічі маленьких чоловічків, причому живих, мислячих. Вони можуть пересіватися або виконувати якісь дії; ті, що утворюють тверду речовину або предмет, міцно тримаються за руки, і щоб роз'єднати їх треба прикласти певні зусилля. Цей метод допоможе у доступній формі пояснити дітям процес перетворення різних речовин і навіть утворення електричного струму.

В основу навчання покладено головні принципи методики ТРВЗ:

1) розв'язання суперечностей;

2) системний підхід (вміння бачити навколишній світ у взаємозв'язку всіх його елементів);

3) вміння віднайти необхідний у даній ситуації резерв.

Підгалузь ТРВЗ - розвиток творчої уяви (РТУ), яка вже трансформувалась у самостійну науку, що допомагає дітям і дорослим розмірковувати, шукати, самостійно розв'язувати свої проблеми. Предмети і явища стають багато функціональними, що відразу вирішує безліч проблем у грі, побуті, спілкуванні.

Основною ідеєю ТРВЗ є творчість в усьому – у постановці запитань, прийомах їх розв'язання, подачі матеріалу. Кожен день роботи з дітьми за цією методикою – це пошук, знахідки.

Головне у розвивальному навчанні – дати змогу висловитись, не перебивати, навіть якщо відповідь неправильна. Найважливіше те, що дитина працює в атмосфері свободи мислення і творчості.

Виявлено, що робота з ТРВЗ у дитячому садку проходить у п'ять етапів і визначається такими послідовними завданнями.

Завдання першого етапу:

– навчити дитину знаходити і розв'язувати суперечності, не боятися негативного в об'єкті та явищі;

– навчання системного підходу, тобто бачення світу у взаємозв'язку його компонентів;

– формування вміння бачити і використовувати навколишні ресурси.

На другому етапі необхідно вчити дошкільників винаходити (наприклад, на заняттях з конструювання можна запропонувати придумати новий стілець). На цьому етапі навчання діти за допомогою ТРВЗ «оживляють» предмети та явища, приписують одним якості інших і навпаки, а також відкидають непотрібні і знаходять найкращі варіанти.

Третій етап – вирішення казкових завдань і придумування казок. Треба навчити кожну дитину уникати сумного закінчення казок, не змінюючи при цьому сюжету, скласти нові казки на основі добре відомих.

Четвертий етап – використовувати нестандартні оригінальні рішення, спираючись на набуті знання та інтуїцію, дитина вчиться знаходити вихід із будь-якої життєвої ситуації.

П'ятий етап ТРВЗ – це проведення бесід з вихованцями на історичну тему. Дітям варто пропонувати прослідкувати історію виникнення книги, олівця, стола, вчити логічно обґрунтовувати свої вимисли.

Тема 6

Особливості інноваційної педагогічної діяльності

План

1. Інноваційна діяльність педагога.
2. Види педагогічних інновацій.

Зміст лекції

Педагогічна інновація – нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті та технології навчання і виховання, що мають метою підвищення їх ефективності.

Професійна діяльність вчителя неповноцінна, якщо вона будується лише як відтворення одного разу засвоєних методів роботи. Така діяльність неспроможна

не тільки тому, що в ній не використовуються об'єктивно існуючі можливості для досягнення більш високих результатів освіти, але й тому, що вона не сприяє розвитку особистості самого педагога. Без творчості немає педагога-майстра. Включення педагога в інноваційну діяльність впливає на підвищення рівня його професійної компетентності, активізує його прагнення до отримання нових знань, до підвищення атестації, до самовираження, самореалізації при вирішенні педагогічних завдань, до розвитку творчого потенціалу, і як наслідок стимулювання інтересу відвідування занять учнями. Що немало важливо в системі додаткової освіти.

Види педагогічних інновацій:

Внутрішньопредметні інновації, тобто інновації, які реалізуються в межах предмета, що зумовлено специфікою його проведення. Прикладом може слугувати освоєння авторських методичних технологій.

Загальнометодичні інновації: до них відносяться впровадження в педагогічну практику нетрадиційних педагогічних технологій, універсальних за своєю природою, так як їх використання можливе в будь-якій предметній області. Наприклад, розробка творчих завдань для учнів, проектна діяльність тощо.

Адміністративні інновації: це рішення, що приймаються керівниками різних рівнів, які, в кінцевому рахунку, сприяють ефективному функціонуванню всіх суб'єктів освітньої діяльності.

Ідеологічні інновації: ці інновації викликані відновленням свідомості, віяннями часу, є першоосновою всіх інших інновацій, так як без усвідомлення необхідності і важливості першочергових оновлень неможливо приступити безпосередньо до оновлення.

Технологічність стає сьогодні головною характеристикою діяльності педагога додаткової освіти і означає перехід на більш високу щабель організації освітнього процесу.

Оновлення змісту педагогічного процесу в установі додаткової освіти дітей можливе через використання сучасних педагогічних технологій, спрямованих на різнобічний розвиток дитини з урахуванням її творчих здібностей.

Педагогічна технологія - спеціальний набір форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів, системно використовуються в освітньому процесі. Це один із способів впливу на процеси розвитку, навчання і виховання дитини.

Розглянемо деякі інноваційні технології, методи і форми.

Особистісно орієнтовані технології. Сюди відносяться технології диференціації та індивідуалізації. Діти є не стільки об'єктом педагогічного впливу, скільки суб'єктом власної діяльності. Отже, диференційований підхід у навчанні повинен здійснюватися на індивідуальному рівні.

Інтегровані заняття. Інтегровані заняття - це заняття, в яких навколо однієї теми об'єднується матеріал декількох предметів. Особливості інтегрованого заняття - чіткість, компактність, стислість, логічна взаємообумовленість навчального матеріалу на кожному етапі заняття велика інформативна ємність матеріалу проходить у формі цікавої, захоплюючої гри.

Дослідне заняття і практичні роботи. Їхня мета полягає в одержанні навчальної інформації з першоджерел. Учні вчать працювати з історичними документами, підручниками, періодичною пресою.

Інформаційні технології. До них належать комп'ютерні програми, інтернет. Комп'ютер використовується для ілюстрації матеріалу: зображення виробів декоративно-прикладної творчості, презентації за темами програми, майстер класи з поетапним виконанням виробів ДПП. Також комп'ютер та інтернет допомагають брати участь у дистанційних конкурсах, конференціях.

Інтерактивні підходи. Відмінність інтерактивних вправ і завдань від звичайних, в тому, що вони спрямовані на вивчення нового. Наприклад: творчі завдання, робота в малих групах, навчальні ігри, використання суспільних ресурсів (екскурсії, запрошення спеціаліста), вивчення й закріплення нового матеріалу (робота з наочними посібниками, «учень в ролі вчителя», «кожен вчить кожного»), обговорення складних і дискусійних питань і проблем, вирішення проблем («дерево рішень», «мозковий штурм»).

Вчення через навчання - метод навчання, при якому учні з допомогою вчителя готують і проводять урок.

Технологія парного навчання - один із видів педагогічних технологій, при якому один учень вчить іншого учня. Комунікація двох учнів відбувається у формі діалогу.

Робота в малих групах - одна з найпопулярніших стратегій, так як вона дає всім учням (в тому числі і сором'язливим) можливість брати участь у роботі, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування. До даної технології належить Сингапурська система освіти. Уроки з сингапурської методикою проходять так: учні сидять лицем до лица, робота йде в команді по 4 людини, зміна дислокації груп не один раз за урок, самостійний пошук інформації. Кожен член команди протягом уроку вносить свій внесок в роботу. Багатьом вже не вдається просто відсиджуватися на задніх партах, не звертаючи уваги і на вчителя, і на те, що відбувається в класі. Кожен учень приймає участь в уроці, висловлюючи свою думку чи припущення з якого-небудь питання.

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, вимагають прискореного удосконалення освітнього простору. Розвиток особистості в системі освіти забезпечується, насамперед, через формування універсальних навчальних дій (УУД).

Універсальні навчальні дії (УУД) - вміння вчитися, тобто здатність людини до саморозвитку і самовдосконалення через засвоєння нового соціального досвіду. УУД створюють можливість самостійного успішного засвоєння нових знань, умінь та компетентностей, включаючи організацію засвоєння, тобто вміння вчитися.

Застосування різних видів педагогічних технологій дозволяє розвивати пізнавальні навички дітей, їх творче мислення, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, а також бачити, ставити і розв'язувати проблеми. Дитина самостійно набуває певний набір знань, умінь і навичок, навчається користуватися набутими знаннями для вирішення нових пізнавальних і практичних завдань, працює в групі, команді.

Тема 7

Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності

План

1. Поняття готовності педагога до інноваційної діяльності.
2. Інноваційна компетентність педагога.
3. Принципи інноваційної діяльності вчителя.
4. Показники готовності педагога до інноваційної діяльності.

Зміст лекції

Професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це – психічний, активно-дієвий стан особистості, складна її якість, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність. Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності.

Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Однак включення педагога в інноваційний процес часто відбувається спонтанно, без урахування його професійної та особистісної готовності до інноваційної діяльності.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності - особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Вона є основою активної суспільної і професійно-педагогічної позиції суб'єкта, яка спонукає до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності.

Багато проблем, що постають перед педагогами, які працюють в інноваційному режимі, пов'язані і з низькою інноваційною компетентністю.

Інноваційна компетентність педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми.

Компонентами інноваційної компетентності педагога є поінформованість про інноваційні педагогічні технології, належне володіння їх змістом і методикою, висока культура використання інновацій у навчально-виховній роботі, особиста переконаність у необхідності застосування інноваційних педагогічних технологій.

Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерела готовності до інноваційної діяльності сягають проблематики особистісного розвитку, професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення педагога.

В інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки педагога. Він повинен уміти спрямовувати навчально-виховний процес на особистість вихованця, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен учень мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. А це у принципово інших вимірах визначає проблематику і зміст професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність, і відповідно на пошук нових підходів до підготовки майбутнього педагога. Йдеться про те, що під час навчання він має набути:

- розвинуту творчу уяву;
- стійку систему знань, що розкривають суть, структуру і види інноваційної педагогічної діяльності;
- уміння цілеспрямовано генерувати нові нестандартні ідеї з використанням інтелектуальних інструментів і механізмів самореалізації;
- психолого-педагогічні знання про освоєння і впровадження інноваційних процесів у систему освіти;
- спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми і засоби, використання яких дає змогу активно включитися в інноваційну педагогічну діяльність.

Педагогу інноваційного спрямування під час навчально-виховного процесу необхідно вміти реалізовувати: педагогічний гуманізм (довіра до вихованців, повага до їх особистості, гідності, впевненість у своїх здібностях і можливостях); емпатійне розуміння вихованців (прагнення і вміння відчувати іншого як себе, розуміти внутрішній світ вихованців, сприймати їх позиції); співробітництво (поступове перетворення вихованців на співтворців педагогічного процесу); діалогізм (уміння слухати дитину, цікавитися її думкою, розвивати міжособистісний діалог на основі рівності, взаємного розуміння і співтворчості); особистісна позиція (творче самовираження, за якого педагог постає перед вихованцями не як позбавлений індивідуальності функціонер, а як особистість, котра має свою думку, відкрита у вираженні своїх почуттів, емоцій).

У сучасних умовах інноваційна діяльність педагога має відповідати основним принципам:

1. Принцип інтеграції освіти. Передбачає посилену увагу до особистості кожної дитини як вищої соціальної цінності суспільства, орієнтацію на формування громадянина з високими інтелектуальними, моральними, фізичними якостями.

2. Принцип диференціації та індивідуалізації освіти. Налаштовує на забезпечення умов для повноцінного вияву і розвитку здібностей кожного вихованця.

3. Принцип демократизації освіти. Дотримання його зобов'язує до створення передумов для розвитку активності, ініціативи, творчості учнів і вчителів, зацікавленої їх взаємодії, широкої участі громадськості в управлінні освітою.

Реалізація цих принципів вимагає переходу від нормативної до інноваційної, творчої діяльності, що передбачає зміну характеру освітньої системи, змісту, методів, форм, технологій навчання й виховання. Метою освіти за таких умов є

вільний розвиток індивідуальних здібностей, мотивів, особистісних цінностей різнобічної, творчої особистості.

Підготовлений до інноваційної професійної діяльності педагог має такі професійні й особистісні якості:

- усвідомлення смислу і цілей освітньої діяльності у контексті актуальних педагогічних проблем сучасної школи;
- осмислена, зріла педагогічна позиція;
- уміння по-новому формулювати освітні цілі з предмета, певної методики, досягати і оптимально переосмислювати їх під час навчання;
- здатність вибудовувати цілісну освітню програму, яка враховувала б індивідуальний підхід до дітей, освітні стандарти, нові педагогічні орієнтири;
- співвіднесення сучасної йому реальності з вимогами особистісно-орієнтованої освіти, коригування освітнього процесу за критеріями інноваційної діяльності;
- здатність бачити індивідуальні здібності дітей і навчати відповідно до їх особливостей;
- уміння продуктивно, нестандартно організувати навчання й виховання, тобто забезпечити творення дітьми своїх результатів і, використовуючи інноваційні технології, стимулювати їх розвиток;
- володіння технологіями, формами і методами інноваційного навчання, яке передбачає уміння на основі особистого досвіду і мотивів вихованців бути співтворцем мети їх діяльності, зацікавленим і компетентним консультантом і помічником у співвіднесенні мети з результатом, використанні доступних для дітей форм рефлексії та самооцінки;
- здатність бачити, адекватно оцінювати, стимулювати відкриття та форми культурного самовираження вихованців;
- уміння аналізувати зміни в освітній діяльності, розвитку особистісних якостей вихованців;
- здатність до особистісного творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних інноваційних пошуків і відкриттів.

Готовність педагога до інноваційної діяльності визначають за такими показниками:

- 1) усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці;
- 2) інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;
- 3) зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність;
- 4) готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності;
- 5) володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових.

Ці показники виявляють себе не ізольовано, а в різноманітних поєднаннях і

взаємозв'язках. Зокрема, потреба у нововведеннях активізує інтерес до найсвіжіших знань у конкретній галузі, а успішність власної педагогічної інноваційної діяльності допомагає долати труднощі, шукати нові способи діяльності, відстоювати новаторські підходи у взаємодії з тими, хто їх не сприймає.

На основі співвідношення і міри вияву цих показників виокремлюють інтуїтивний, репродуктивний, пошуковий, творчий (продуктивний) рівні сформованості готовності до педагогічних інновацій.

Інтуїтивний рівень сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Педагоги, яких за особливостями їх мислення і практичної діяльності зараховують до цього рівня сформованості готовності, ставляться до інноваційної проблематики як до альтернативи традиційній практиці. Основою такого ставлення є емоційна, інтуїтивна налаштованість на сприйняття нового тому, що воно нове, а не глибокі теоретичні знання особливостей інноваційної ідеї чи аналіз педагогічної практики, яка на цій ідеї базується.

Репродуктивний рівень сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Ця категорія педагогів добре обізнана з теоретичними засадами, змістом, конкретними методиками педагогів-новаторів, нерідко застосовує елементи цих систем у власній педагогічній діяльності. Однак використання інновацій у їх педагогічній практиці є неупорядкованим, ситуативним. Окремі педагоги вважають, що новітні технології можуть бути застосовані лише їх авторами. Педагогічна рефлексія у них виражена недостатньо.

Пошуковий рівень сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Педагоги, яких зараховують до цієї групи, намагаються працювати по-новому, втілюючи у власній діяльності відомі технології та методики навчально-виховної роботи. Вони охоче йдуть на експеримент, не приховують ні своїх успіхів, ні помилок, відкриті для публічного обговорення, осмислення педагогічних інновацій.

Творчий рівень сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Педагоги, які творчо ставляться до інноваційної діяльності, мають широкі й змістовні знання про нові наукові та новаторські підходи до навчання й виховання, володіють новітніми технологіями і створюють власні.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності формується не сама по собі, не у віртуальних розмірковуваннях, а під час педагогічної практики, акумулюючи все накопичене на попередньому етапі, сягаючи завдяки цьому значно вищого рівня. Це означає, що кожен попередній рівень такої готовності є передумовою формування нових.

ГЛОСАРІЙ

з навчальної дисципліни «Інноваційна діяльність керівника закладу освіти»

Авторська школа – експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого базується на розробленій автором чи авторським колективом педагогічній концепції. Термін запроваджено наприкінці 80-х років ХХ ст., однак

у світовій педагогіці авторськими за суттю були навчальні заклади Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребеля, школи М. Монтессорі, Р. Штейнера, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Авторські навчальні програми – складова частина програмно-методичного забезпечення освітнього процесу навчально-виховного закладу (школи, дитячого садка тощо). Для них характерні оригінальні концепції та зміст. Запровадженню А. н. п. передують експертиза, апробація, сертифікація тощо.

Авторські освітні технології – розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту і цілям різнорівневого і різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

Алгоритмізація процесу навчання – один із напрямів педагогічних досліджень, який акцентує на використанні тими, хто навчається, і тими, хто навчає, структурованих алгоритмів (лат. *algorithmus* – сукупність дій для розв'язання задачі) розв'язання завдань.

Альтернативні (франц. *alternative*, від лат. *alter* – один із двох) школи – «вільні школи», які виникли наприкінці 60-х років ХХ ст. у країнах Західної Європи і США як протиставлення авторитарним рухам. Вони забезпечують альтернативну за змістом, формами і методами роботи з учнями освіту. Існують як «відкриті школи» (без поділу на традиційні класи), «школи без стін» (орієнтація на широке використання місцевої громади), «магнітні школи» (навчальні центри для поглибленого вивчення конкретної галузі знань) та ін.

Антиінноваційні (грец. *anti* – проти і англ. *innovate* – запроваджувати нововведення) бар'єри – зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

Антрополого-гуманістичний (грец. *anthropos* – людина і *logos* – слово, вчення; лат. *humanus* – людський, людяний) принцип у педагогіці – організація навчально-виховного процесу відповідно до законів розвитку дитячого організму і становлення особистості.

Базова освіта – суспільно необхідний рівень загальноосвітньої підготовки, який передбачає всебічний розвиток і ціннісно-етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її освіти, громадянського та професійного становлення.

Варіативний (лат. *variatio* – відмінність) компонент в освіті – навчальні програми, що обираються в межах освітньої програми навчально-виховного закладу.

Відкрите навчання – спосіб організації навчальної роботи в школах (здебільшого початкових), який передбачає відмову від класно-урочної системи і оцінювання успішності на основі заданих норм, гнучку, відкриту організацію навчального простору, змінний склад навчальних груп, вільний вибір учнем видів і способів навчальної роботи. В. н. сприяє формуванню позитивної мотивації дітей, емоційно насиченої атмосфери взаємин учителів і учнів. Таке навчання було поширене на початку 60-х років ХХ ст. у Великій Британії, а в 70-ті роки і в інших країнах.

Всотуючий розум – здатність дитини вчитися, прагнення до навчання, реалізація яких забезпечується сприятливим навколишнім середовищем. Термін запровадила М. Монтессорі.

Гендерний (англ. gender, від грец. genos – рід) підхід – сукупність уявлень, які передбачають визначення відмінностей у поведінці та сприйнятті жінок і чоловіків не так за їх фізичними особливостями, як за вихованням і поширеними в кожній культурі уявленнями про суть жіночого та чоловічого.

Глобалізація (франц. global – взятий у цілому) освіти – одна з фундаментальних тенденцій розвитку освіти. Відображає формування єдиного соціального, інформаційного й освітнього простору в масштабах усієї планети, зокрема через діяльність засобів масової інформації, канали Інтернет.

Глобальна освіта – зміст і технології освіти, орієнтовані на тенденції глобалізації у всіх галузях суспільного життя. Її компонентами є екологічна освіта і виховання, розвиток толерантності й полікультурності у сфері суспільствознавчої освіти, підвищення інформаційної насиченості освіти.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Градація (лат. gradatio – поступовість, посилення, від gradus – ступінь) новизни – показник якісної відмінності одного об'єкта від іншого. Виокремлюють такі градації: побудова нового в іншому вигляді, тобто формальна новизна; повторення відомого з несуттєвими змінами; уточнення, конкретизація вже відомого; доповнення вже відомого суттєвими елементами; створення якісно нового об'єкта.

Гуманізація (лат. humanus – людський, людяний) педагогічного процесу – концепція, основу якої становить ідея побудови педагогічної системи на принципах гуманізму з метою створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку дитини. Г.п.п. передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання й виховання на основі активізації творчого саморозвитку особистості.

Гуманістична освіта – освітні системи і концепції, які базуються на цінностях гуманізації і гуманітаризації освіти.

Гуманістична педагогіка – напрям у сучасній теорії та практиці виховання, що виник наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. у США як педагогічне втілення ідей гуманістичної психології. Головною метою виховання в Г. п. є самоактуалізація особистості.

Гуманітаризація (лат. humanitas – людство, людяність) освіти – одна з основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі. Відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного прийняття учасників навчального процесу для успішності освіти в цілому.

Демократизація (грец. demokratia – народовладдя) педагогічного процесу – впровадження в педагогічну систему принципів демократії, надання свободи творчості педагогу і більших можливостей вихованцям.

Диверсифікація (лат. diversificatio – зміна, різноманітність) системи освіти – процес розширення системи освіти за рахунок зростання кількості типів і видів навчальних закладів.

Диференціація (лат. differentia – відмінність) освіти – процес у сучасній освіті, що забезпечує різноманітність форм навчання, які дають змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси, нахили, ціннісні та професійні орієнтації тих, хто навчається. Базується на прийнятті психологічних відмінностей між індивідами і групами людей (за статтю, віком, соціальною належністю тощо).

Діагностика (грец. diagnostikos – здатний розпізнавати) інноваційної діяльності педагога – сукупність способів вивчення й оцінювання професійної готовності педагога до реалізації інноваційної діяльності.

Експеримент (лат. experimentum – проба, досвід) – метод дослідження, що передбачає виокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу варіювати ними задля досягнення оптимальних результатів; контрольована педагогічна діяльність, спрямована на створення та апробування нових технологій навчання й виховання, розвитку дітей, управління навчально-виховним закладом.

Експериментальні школи – навчально-виховні заклади, призначені для обґрунтування, розроблення або перевірки нових педагогічних ідей, вивчення практичного досвіду педагогів.

Експертна рецензія – заключне судження експерта про рецензований інноваційний проект (його актуальність, відповідність цілей об'єктивним потребам і тенденціям розвитку освіти, чіткість визначення цілей тощо).

Екстенсивні (лат. extensivus – розширюючий) **інновації** – інновації, що базуються на залученні додаткових потужностей (інвестицій) нових засобів, обладнання, технологій, капіталовкладень тощо; нарощують кількісні характеристики педагогічного продукту переважно за рахунок нових інформаційних технологій, перерозподілу часу на різні види навчальної діяльності, диференціацію та індивідуалізацію роботи з учнями.

Життєвий цикл (грец. kyklos – коло) **нововведення** – процес проходження етапів нововведення: виникнення (старт); швидкий ріст (у боротьбі з опонентами, консерваторами, скептиками); зрілість; освоєння; дифузія (проникнення, розповсюдження); насичення (освоєння багатьма людьми, проникнення у всі частини педагогічного і управлінського процесів); рутинізація (тривале використання новації, внаслідок чого вона для багатьох стає нормою); криза (вичерпаність можливостей застосувати новацію в нових галузях, умовах); фініш (нововведення перестає бути таким, як є, замінюється ефективнішим або поглинається загальною ефективною системою).

Засоби інформатизації освіти – засоби нових інформаційних технологій у поєднанні з навчально-методичним, нормативно-технічним і організаційно-інструктивним матеріалом, що забезпечує їх педагогічно доцільне використання.

Засоби нових інформаційних технологій – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки, а також сучасні

способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Зразковий (репродуктивний) педагогічний досвід – навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність, яка забезпечує ефективно і якісно розв'язання завдань навчання і виховання.

Імперативний (лат. imperativus – наказовий, владний) характер взаємин у педагогічній системі – характер взаємин між вихователем і вихованцями за моделлю суб'єкт-об'єктної взаємодії, що передбачає точне і беззаперечне виконання дитиною всіх вимог дорослого, сліпе підкорення формальним нормам і правилам поведінки.

Індивідуалізація (франц. individualisation, від лат. individuum – неподільне) навчання – організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка дає змогу створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності – цілісна система операцій, що забезпечує ефективну взаємодію вихователя з вихованцями і визначається цілями, завданнями професійної діяльності, властивостями різних рівнів індивідуальності педагога (ритмом діяльності, спілкування тощо). Структура І. с. п. д. охоплює мотиваційно-оцінний, змістово-когнітивний, операційно-діяльнісний компоненти.

Інновативність (лат. innovatio – оновлення, зміна) – емоційно-оцінне ставлення до нововведень, відмінність у сприйнятливості суб'єктів до інновацій, нових ідей, досвіду.

Інноваційна компетентність (лат. competens (competentis) – належний, відповідний) педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми.

Інноваційна культура педагога – система освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системоутворюючим елементом якої є цінності інноваційного плану. І. к. п. виконує раціонально-практиологічну, організаційно-впорядковуючу, описово-пояснювальну, прогностико-управлінську, евристико-пізнавальну і комунікативно-трансляційну функції.

Інноваційна мета освіти – створення сприятливих умов для творчості, реалізації природної суті, соціальних потреб людини.

Інноваційна освіта – система ідей, головною метою яких є збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Започаткована Міжнародною академією наук вищої школи (МАН ВШ).

Інноваційна педагогічна діяльність – заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Інноваційна поведінка педагога – сукупність зовнішніх виявів його особистості, в яких розкривається внутрішнє «Я» (світовідчуття, світогляд, особистісні особливості), спрямовані на зміну складових сучасної системи освіти.

Інноваційна школа – навчально-виховний заклад, діяльність якого побудована на оригінальних (авторських) ідеях і технологіях. Являє собою нову освітню практику (взагалі або для конкретних умов).

Інноваційне навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, яка ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Інноваційне середовище – педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу.

Інноваційний педагогічний експеримент – метод дослідницько-педагогічної діяльності, який передбачає істотні зміни у змісті, формах і методах роботи з метою підвищення їх ефективності.

Інноваційний потенціал навчально-виховного закладу – здатність навчально-виховного закладу створювати, сприймати, реалізовувати нововведення та своєчасно позбавлятися від застарілого, педагогічно недоцільного.

Інноваційний потенціал (лат. *potentia* – сила) педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність, а також наявність внутрішніх засобів і методів, які забезпечують цю готовність.

Інноваційний прогностичний характер управління навчальним закладом – впровадження в управлінський цикл змін, спрямованих на визначення перспектив розвитку освітньої системи та її радикальне оновлення: діагностика стану проблеми і виявлення проблемних полів, побудова концепції перетворення і проектування, програмування діяльності, моделювання й корекція моделі, її адаптація і тиражування результатів.

Інноваційний режим – порядок здійснення навчання в умовах конкретної інновації; систематичне координування і регулювання інноваційного процесу.

Інноваційні ідеї – засновані на новому знанні про процеси людського розвитку ідеї, які пропонують невикористовувані раніше теоретичні підходи до розв'язання педагогічних проблем, конкретні практичні технології отримання високих результатів.

Інноваційні наукові повідомлення – методологічні положення дидактики; теоретичні положення; концепція; гіпотеза; закономірність; модель педагогічного процесу; педагогічні принципи; аналітичні дані про педагогічний процес, явище, факти; характеристика педагогічного процесу, явища; алгоритми дій учасників

процесу; методи педагогічної діяльності; педагогічні засоби; форми педагогічної діяльності; педагогічний комплекс, система; показники й критерій ефективності педагогічного процесу та якості його результатів; протипоказання у педагогіці.

Інноваційні освітні процеси – зумовлені суспільною потребою комплексні процеси створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл.

Інноваційні уміння – володіння способами і прийомами інноваційної діяльності, що дають змогу виокремити проблему, проникнути в її суть і на цій основі конструювати і продуктивно розв'язувати інноваційні професійно-педагогічні завдання.

Інновація – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях.

Інтеграція (лат. *integratio* – відновлення, поповнення, від *integer* – цілий) – процес і результат взаємодії елементів (із заданими властивостями), що супроводжується відновленням, встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між ними на основі достатньої підстави, в результаті чого формується інтегрований об'єкт (система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів.

Інтегровані інновації – інновації, що передбачають об'єднання інтенсивного та екстенсивного шляхів розвитку педагогічної системи за умови ретельного дослідження невикористаних резервів педагогічної системи, які виявляються на межі різнопланових, різнорівневих і різнохарактерних педагогічних підсистем та їх компонентів.

Інтенсивні інновації (франц. *intensif*, від лат. *intensio* – напруження, посилення) – інновації, які передбачають розвиток педагогічної системи за рахунок внутрішніх резервів.

Інформатизація освіти (лат. *informatio* – пояснення) – одна з глобальних тенденцій розвитку освіти, пов'язана з розширенням застосування комп'ютерів, інформаційних мереж і технологій в освітній практиці.

Комбінаторні нововведення (лат. *combinatio* – з'єдную, поєдную) – нововведення, що передбачають нове конструктивне поєднання елементів відомих методик.

Комплексна освітня програма – програма, яка визначає основний зміст роботи з дітьми в умовах навчально-виховного закладу на основі єдиної педагогічної концепції.

Компоненти педагогічної системи – мета (педагогічний ідеал виховання), зміст педагогічного впливу (освітня програма), засоби, форми, методи педагогічного впливу; результат; люди (педагоги, батьки, вихованці тощо) як носії педагогічної системи, об'єкти і суб'єкти педагогічної діяльності.

Креативна особистість – особистість, яка має внутрішні передумови (особистісні утворення, нейрофізичні задатки, специфіку когнітивної сфери), що забезпечують її творчу активність.

Креативність (лат. creatio (creationis) – створення) – стійка властивість індивіда, що обумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність; рівень творчої обдарованості, здатності до творчості.

Критерій оптимальності (лат. optimus – найкращий) – показник, за яким здійснюється оцінювання можливих варіантів (альтернатив) розвитку процесу і вибір найкращого з них. Всупереч вимогам логіки (щоб критерій містив тільки один показник) у педагогіці він завжди комплексний, оскільки диференціювати причини і наслідки педагогічних процесів складно.

Метод групових експертних оцінок (ГЕО), або метод Дельфи – метод, що передбачає проведення експертизи групою експертів за певним алгоритмом.

Модифікаційні (лат. modifіco – встановлюю міру) **нововведення** – нововведення, пов'язані з удосконаленням, раціоналізацією, видозміною, модернізацією того, що має аналог або прототип (програма, методика, окрема розробка тощо).

Моніторинг (лат. monitor – нагадуючий, наглядаючий) **в освіті** – постійне відстежування певного процесу в освіті з метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим припущенням. Елементами М. в о. є форми поточної, проміжної і підсумкової атестації, складання графіків і звітів, проведення педагогічних рад, консиліумів тощо.

Новаторство (лат. novator – оновлювач) – вищий ступінь педагогічної професійної майстерності, винахідництво нового в педагогічній практиці.

Новаторський педагогічний досвід – породжена радикально новою педагогічною ідеєю навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність.

Новизна – один із основних критеріїв оцінювання педагогічних досліджень; результат творчого процесу; властивість і самостійна цінність будь-якого нововведення. Н. має відносний характер як в особистісному, так і в історичному плані.

Нові інформаційні технології – сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передавання інформації за допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій.

Освітня парадигма (грец. paradeigma – приклад, зразок) – сукупність прийнятих науковим педагогічним співтовариством теоретичних, методологічних та інших установок на кожному етапі розвитку педагогіки, якими керуються як зразком (моделлю, стандартом) при розв'язанні педагогічних проблем.

Освітня програма – основний документ освітнього закладу будь-якого рівня, що визначає зміст основної і додаткової освіти, педагогічні технології, які використовуються, систему атестації і управління якістю освіти, а також кадрові та матеріально-технічні основи освітнього процесу.

Освітня технологія – технологія, що відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначена для прогнозування розвитку освіти, її конкретного проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів. До О. т. належать концепції освіти, освітні закони, освітні системи (гуманістична концепція освіти, Закон України «Про освіту», система неперервної освіти тощо).

Особистісна центрація педагога – спрямованість, зацікавленість педагога інтересами учасників педагогічного процесу.

Парціальна (лат. *partialis*, від *pars (partis)* – частина) **освітня програма** – освітня програма, яка визначає зміст одного або кількох взаємопов'язаних напрямів роботи закладу (наприклад, гуманістичне виховання, естетичний розвиток, екологічне виховання) на основі своєрідної педагогічної концепції.

Педагогіка співробітництва – новаторський напрям у педагогіці, що розглядає дитину як активного суб'єкта спільної з педагогом діяльності, заснованої на реальному співробітництві, демократичних і творчих засадах. Сформувався у середині 80-х років ХХ ст. Авторами П. с. є Ш. Амонашвілі, І. Волков, Є. Ільїн, С. Лисенкова, В. Сухомлинський, В. Шаталов та ін.

Педагог інноваційного спрямування – педагог із чіткою мотивацією інноваційної діяльності та визначеною інноваційною позицією, здатний не лише підтримувати інноваційні процеси, а й ініціювати їх.

Педагогічна аксіологія (грец. *axios* – цінний і *logos* – слово, вчення) – наука про сприйняття, освоєння та оцінювання нового у педагогіці. Основними її категоріями є педагогічне співтовариство, оцінювання та різновиди процесів освоєння нового, явища консерватизму і новаторства в педагогіці, особливості інноваційного середовища, готовність педагогічного співтовариства до сприйняття і оцінювання нового тощо.

Педагогічна діагностика (грец. *diagnostikos* – здатний розпізнавати) – комплекс засобів, методів, прийомів і правил виміру динаміки процесів і результатів навчально-виховної роботи.

Педагогічна експертиза (франц. *expertise*, від лат. *expertus* – досвідчений) – сукупність процедур, необхідних для одержання колективної думки у формі експертного судження чи оцінки про педагогічний об'єкт, процес, явище (навчальний план, підручник тощо).

Педагогічна імпровізація (франц. *improvisation*, від лат. *improvisus* – несподіваний, непередбачений) – знаходження педагогом під час навчально-виховного процесу несподіваного педагогічного розв'язку і миттєве його втілення. Вона охоплює чотири етапи: педагогічне осяяння; миттєве осмислення педагогічної ідеї і миттєвий вибір шляху її реалізації; втілення або реалізація педагогічної ідеї; миттєвий аналіз процесу втілення педагогічної ідеї і рішення про продовження педагогічної імпровізації або перехід до запланованих раніше дій. П. і. дає змогу вдосконалювати педагогічну техніку, гнучко реагувати на труднощі, що виникають.

Педагогічна інноватика – вчення про створення, оцінювання, освоєння і використання педагогічних новацій.

Педагогічна інновація (нововведення) – сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання й навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєння нового (засобу, методики, технології, програми тощо).

Педагогічна кваліметрія (лат. qualis – який за якістю і грец. metreo – вимірюю) – застосування методів загальної кваліметрії (кількісних оцінок якості об'єкта) в педагогіці під час кількісного оцінювання психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів. Основним методом дослідження є метод групових експертних оцінок.

Педагогічна концепція (франц. conception, від лат. conceptio – сприйняття) – спосіб розуміння, трактування педагогічних явищ; основна точка зору на предмет педагогічної науки чи педагогічного явища; керівна ідея для їх систематичного висвітлення; система пов'язаних між собою, взаємоумовлених поглядів на сутність педагогічних явищ.

Педагогічна майстерність – високий рівень оволодіння педагогічною діяльністю; комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, що дають змогу педагогу ефективно організовувати навчально-пізнавальну діяльність тих, хто навчається, і здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив і взаємодію.

Педагогічна неологія (грец. neos – новий і logos – слово, вчення) – наука про створення нового у педагогіці. Основними категоріями П. н. є нове в педагогіці, класифікація педагогічних нововведень, умови створення нового, критерії новизни, традиції і новаторство, етапи створення нового у педагогіці.

Педагогічна підтримка – особлива сфера спрямованої на самостановлення дитини педагогічної діяльності, яка представляє процес спільного з вихованцем визначення його інтересів і шляхів подолання проблем з метою збереження власної гідності та досягнення бажаних результатів у різних сферах.

Педагогічна рефлексія (лат. reflexio – відображення, аналіз) – здатність педагога об'єктивно оцінити себе та свої вчинки, зрозуміти, як його сприймають у процесі педагогічного спілкування.

Педагогічна система – педагогічна концепція і досвід її реалізації в педагогічну практику; еталонна модель, результати дії якої апробовані на соціальному рівні і мають свою специфіку.

Педагогічна творчість – прийняття і здійснення педагогом оптимальних нестандартних рішень у змінних умовах навчально-виховного процесу.

Педагогічна техніка – елемент педагогічної технології; комплекс загальнопедагогічних і психологічних умінь педагога, що забезпечує володіння ним власним психофізіологічним станом, настроєм, емоціями, тілом, мовою й організацією педагогічно доцільного спілкування. Виокремлюють вербальні (голос, дикція, інтонація, темпоритм тощо), невербальні (міміка, пластика, артикуляція, жести, експресивне забарвлення пластики та ін.), соціально-перцептивні (сприйняття, увага, спостережливість, уява тощо) уміння та володіння емоційним станом (зняття психічного напруження, саморегуляція, релаксація, аутотренінг, самонавіювання, створення творчого самопочуття).

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проект навчально-виховного процесу і має вищий рівень

ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

У процесі оволодіння змістом курсу «Інноваційна діяльність керівника навчального закладу» як навчальної дисципліни велику роль відіграє самостійна робота магістрів. Вона є складовою навчального процесу, суттєвим чинником у формуванні вміння навчатися, активізації засвоєння знань та їх реалізації, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час.

Мета самостійної роботи – сприяння засвоєнню в повному обсязі навчальної програми дисципліни «Інноваційна діяльність керівника навчального закладу» та формування інноваційної спрямованості професійної діяльності, сутність якої полягає у доцільному виборі й використанні інноваційних технологій управління педагогічним колективом, забезпечення готовності педагогів до застосування інноваційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі освітнього закладу.

Завдання самостійної роботи – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмету «Інноваційна діяльність керівника навчального закладу».

Самостійна робота організовується з дотриманням низки вимог: надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи; забезпечення можливості творчого підходу у виконанні роботи, не обмежуючи освітній процес виконанням стандартних завдань; підтримання постійного взаємозв'язку між викладачем і студентами.

Дані методичні рекомендації з організації самостійної роботи магістрів з вивчення навчального курсу «Інноваційна діяльність керівника навчального закладу» побудовані з урахуванням вказаних вимог та покликані забезпечити максимальне сприяння магістрам – керівникам навчальними закладами оволодіння змістом навчальної дисципліни.

Оформлення самостійної роботи

Конспект – короткий письмовий виклад змісту книги, статті, лекції тощо, який містить у собі найбільш важливі ідеї навчального матеріалу.

Заповнення таблиці – стисле, доцільне викладення результатів аналізу визначених педагогічних понять відповідно до змісту назви певної графі.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних у процесі лекційних, семінарських занять чи самостійного вивчення певного навчального матеріалу.

Дефінітивний аналіз – розгляд та оцінка змісту певного педагогічного поняття з урахуванням досягнень сучасної педагогічної науки або висловленням власного ставлення до сутності зазначеного поняття.

Форми контролю та перевірки самостійної роботи магістрів:

- перевірка конспектів магістрів;
- співбесіда з магістрами під час індивідуальних занять;
- консультація;
- тестова перевірка знань;

- оцінювання презентацій студентів.
- перевірка індивідуального навчально-дослідного завдання;
- експрес-опитування;
- залік.

Тема 1-2

Системні педагогічні технології у сфері середньої загальної освіти

Мета вивчення: оволодіння знаннями про системні технології у сфері загальної освіти – сутність та зміст педагогічних технологій «Школа успіху й радості», «Школа діалогу культур», «Йена-план-школи», технологію розвивального навчання (Л.Занков), технології особистісно-розвивального навчання (Д.Ельконін-В.Давидов), технологій інтеграційної природничої освіти (В. Рільченко), технологія колективного навчання (Л.Кочина, Н.Бібік), модульно-розвивальне навчання (А.Фурман); формування вмінь аналізу педагогічних технологій з метою їх подальшого використання у практиці сучасного загальноосвітнього навчального закладу.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Концептуальні засади педагогічної технології «Школа успіху та радості», особливості її змісту.
2. Концептуальні засади педагогічної технології «Школа для життя, через життя», особливості її змісту.
3. Концептуальні засади педагогічної технології «Школа діалогу культур», особливості змісту педагогічної технології В.Біблера
4. Сутність та зміст технології «Йена-план-школи».
5. Технологія розвивального навчання (Л.Занков).
6. Технологія особистісно-розвивального навчання (Д.Ельконін-В.Давидов).

Завдання для самостійної роботи: розробити мультимедійну презентацію за одним з питань семінарського заняття (магістри працюють у мікрогрупах по 2-3 особи), підготуватися до її показу. Обсяг презентації – 10-12 слайдів.

Тема 3-4

Модульні та локальні технології у сфері середньої загальної освіти

Мета вивчення: оволодіння знаннями про модульні й локальні технології у сфері загальної середньої освіти – зміст та сутність педагогічних технологій розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера, «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М.Єфименка, інтеграційної природничої освіти В.Рільченко, колективного навчання Л.Кочиної, Н.Бібік, модульно-розвивального навчання А.Фурмана; формування вмінь аналізу педагогічних технологій з метою їх подальшого використання у практиці сучасного загальноосвітнього навчального закладу.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Концептуальні положення педагогічної технології розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера.
2. Концептуальні засади технології «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М.Єфименка .
3. Технологій інтеграційної природничої освіти (В. Рільченко).
4. Технологія колективного навчання (Л.Кочина, Н.Бібік).
5. Модульно-розвивальне навчання (А.Фурман).

Завдання для самостійної роботи: розробити мультимедійну презентацію за одним з питань семінарського заняття (магістри працюють у мікрогрупах по 2-3 особи), підготуватися до її показу. Обсяг презентації – 10-12 слайдів.

Тема 5

Формування готовності педагогів до інноваційної педагогічної діяльності

Мета вивчення: оволодіння знаннями про готовність до інноваційної діяльності, її показники та структуру; поглиблення уявлень про анти інноваційні бар'єри інноваційній діяльності та шляхи їх подолання; формування вмінь створювати стимулюючих чинників інноваційної діяльності.

Основні поняття: готовність до інноваційної діяльності, показники готовності до інноваційної діяльності, антиінноваційні бар'єри, фактори інноваційної діяльності.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Готовність до інноваційної діяльності як важлива якість педагога. Проблеми включення педагогів в інноваційний процес.
2. Показники готовності педагога до інноваційної діяльності.
3. Структура готовності педагога до інноваційної діяльності.
4. Антиінноваційні бар'єри в інноваційній діяльності та шляхи їх подолання. Стимулюючі та перешкоджаючі фактори інноваційної діяльності.

Завдання для самостійної роботи: користуючись поданим у додатку А пакетом методик, здійснити діагностику готовності педагогічного колективу до інноваційної діяльності.

Тема 6

Управлінська діяльність керівника закладу освіти в контексті педагогічної інноватики

Мета вивчення: оволодіння знаннями про сутність та зміст управління педагогічними інноваціями, його структурні компоненти, оцінку результатів інноваційної діяльності; поглиблення уявлень про інноваційну поведінку педагога; формування вмінь управління інноваційною діяльністю закладу освіти.

Основні поняття: управління педагогічними інноваціями, банк інновацій, кваліметричні методи, параметри інноваційної діяльності, інноваційна поведінка.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Поняття управління педагогічними інноваціями, його структурі компоненти. Поняття про банк інновацій.
2. Оцінка результатів інноваційної діяльності.
3. Параметри інноваційної діяльності педагога
4. Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Тема 7

Сучасні інноваційні технології управління педагогічним колективом

Мета вивчення: оволодіння знаннями про управлінську технологію, стилі управління навчальним закладом та їх наслідки; поглиблення знань про сутність та зміст сучасних управлінських технологій; розвиток умінь доцільного вибору й ефективного використання управлінських технологій.

Основні поняття: технологія управління, правління, управління, керування, стиль управління, комп'ютерне управління, корпоративне управління, особистісно-зорієнтоване управління, адаптивне управління.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

- 1 Технологія психологічного управління (Л. Карамушка, Н. Коломінський).
- 2 Технологія адаптивного управління (Г. Єльнікова).
- 3 Кваліменричні вимірювання ефективності інноваційних технологій та особливості їх застосування в межах освітнього закладу.

Завдання для самостійної роботи: На основі опрацювання зазначеної літератури складіть порівняльну характеристику керівників адміністративного типу та лідера трудового колективу

Директор-лідер	Директор-адміністратор
	Думає про особистий статус
	Важко сходиться з людьми. Має яскраво виражені привілеї
	Керує, не виходячи з кабінету.
	Приїздить на роботу пізно.
	Полюбляє поговорити.
	Нічого не робить без комісій та консультацій.
	Наполегливий. коли справа стосується його інтересів.
	Нетерплячий до незгоди з ним.
	Вважає себе вищим чорнової роботи.
	Довіряє цифрам.
	Перекладає неприємні обов'язки на інших, не може прийняти рішення про звільнення.
	Полюбляє письмові розпорядження.
	Не додержує обіцянок.
	Має розкішний кабінет..

	Приймає на роботу співробітників, що відрізняються не вмілістю, а слухняністю та згодою.
--	--

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1

Загальні засади педагогічної інноватики

Мета вивчення: оволодіння знаннями про інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти, сутність та зміст сучасної педагогічної інноватики; усвідомлення гуманістичної спрямованості сучасних інноваційних процесів.

Основні поняття: інноваційні тенденції, інноваційні технології, інноватика, співробітництво, співтворчість, ознаки інноваційності, результати інноваційності, нововведення.

Питання, що опрацьовуються самостійно:

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти, їх людино центрична спрямованість.
2. Специфіка інноваційного навчання та його роль у розвитку самоцінної особистості.
3. Неоднозначність тлумачення поняття «інновація» у сучасній психолого-педагогічній літературі.
4. Характеристика ознак інноваційності.
5. Класифікація педагогічних нововведень.

Завдання для самостійно роботи:

1. На підставі опрацювання актуальної літератури заповнити таблицю

Автор визначення поняття «інновація»	Визначення терміну
А.І.Пригожий	
М.І.Лапін	
Ю.З.Гільбух	
М.І.Дробноход	
М.В.Кларін	
В.А.Сластьонін	
І.П.Підласий	
Спільні положення у визначеннях	

2. Зробити висновок щодо змісту визначень. Яке з них, на Вашу думку, є найбільш повним? Відповідь обґрунтуйте. Результати аналізу й обґрунтування викласти у вигляді есе (1-2 ст.).

Питання самоконтролю за темою:

1. Розкрийте сутність поняття «інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти».
2. Розкрийте сутність інноваційних технологій як засобу виходу зі світової освітньої кризи.
3. Назвіть коло проблем навчального закладу, на вирішення яких спрямована інноваційна діяльність.
4. У чому виявляється гуманістична спрямованість сучасних інноваційних процесів?
5. Назвіть специфічні особливості інноваційного навчання, розкрийте його роль у розвитку самоцінної особистості.

6. Розкрийте сутність співробітництва та співтворчості педагогів як характеристики інноваційності у процесах навчання й виховання.
7. У чому полягає сутність сучасної педагогічної інноватики?
8. Дайте характеристику результатів педагогічної творчості.
9. У чому полягає діалектика взаємоперетворення інновацій і традицій?
10. Розкрийте класифікацію педагогічних нововведень.

Тема 2

Інноваційні процеси у системі освіти

Мета вивчення: оволодіння знаннями про сутність поняття «інноваційний процес», закони перебігу інноваційних педагогічних процесів та принципів управління ними; усвідомлення структури й динаміки освітніх інноваційних процесів; формування вмій створення умов ефективності інноваційних педагогічних процесів у межах навчального закладу.

Основні поняття: інноваційний процес, закони перебігу інноваційних педагогічних процесів, принципи управління інноваційними педагогічними процесами, структура інноваційного процесу.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Сутність поняття «інноваційний процес», його складові частини.
2. Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів.
3. Характеристика принципів управління інноваційними педагогічними процесами.
4. Структура й динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів. Поняття «життєвий цикл нововведення», його етапи.
5. Умови ефективності інноваційних педагогічних процесів.

Завдання для самостійної роботи:

1. На підставі опрацювання актуальної літератури заповнити таблицю

Принцип управління інноваційними педагогічними процесами	Характеристика принципу
Принцип організованої інноваційної зміни станів системи освіти	
Принцип переходу від стихійних механізмів перебігу інноваційних процесів до свідомо керованих	
Принцип інформаційної, матеріально-технічної, кадрової забезпеченості реалізації основних етапів інноваційних освітніх процесів.	
Принцип прогнозування зворотних або незворотних структурних змін в інноваційному соціально-освітньому середовищі.	

Принцип посилення стійкості інноваційних освітніх процесів	
Принцип прискорення розвитку інноваційних процесів у системі освіти	

Питання самоконтролю за темою:

1. Розкрийте сутність поняття «інноваційний процес».
2. Назвіть закони перебігу інноваційних педагогічних процесів, розкрийте їх сутність.
3. Назвіть принципи управління інноваційними педагогічними процесами. Які з цих принципів. Які з них реалізуються у межах інноваційної діяльності керівника навчального закладу?
4. Розкрийте структурні компоненти освітніх інноваційних процесів.
5. У чому полягає динаміка освітніх інноваційних процесів?
6. Розкрийте сутність поняття «життєвий цикл нововведення», назвіть його етапи.
7. Назвіть типи структур інноваційних процесів, дайте їх характеристику.
8. Назвіть умови ефективності інноваційних педагогічних процесів.

Тема 3

Педагогічна технологія

Мета вивчення: оволодіння знаннями про сутність технології як науки про майстерність, особливості педагогічної технології, технологічний процес; поглиблення уявлень про технологію навчання та педагогічну технологію.

Основні поняття: педагогічна технологія, рівень функціонування педагогічної технології, технологічний процес, структура технології навчання, класифікація педагогічних технологій, ознаки педагогічної технології.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Характеристика технології як науки про майстерність.
2. Сутність та особливості педагогічної технології, рівні їх функціонування.
3. Поняття технологічного процесу. Технологічна схема. Технологічна карта.
4. Структура технології навчання та її елементи
5. Класифікація педагогічних технологій.
6. Головні ознаки педагогічної технології, критерії її оцінювання.

Завдання для самостійної роботи:

1. На підставі опрацювання актуальної літератури заповнити таблицю

Основи класифікації педагогічних технологій	Зміст та характеристика педагогічних технологій
За рівнем використання	
За особливостями контингенту тих, хто навчається	
За напрямом модернізації традиційного навчання	
За характером змісту	

За організаційними формами	
За домінуючими способами діяльності	
За типом управління пізнавальною діяльністю (за Г.К.Селевком, В.П.Безпальком, С.І.Подмазіним, Б.І.Коротяєвим та ін.)	

Питання самоконтролю за темою:

1. Розкрийте сутність поняття «технологія».
2. Схарактеризуйте сутність соціальних технологій.
3. Розкрийте сутність та особливості педагогічної технології.
4. Схарактеризуйте рівні функціонування педагогічних технологій.
5. Розкрийте поняття технологічного процесу.
6. Назвіть та схарактеризуйте елементи структури технології навчання
7. Наведіть приклади класифікації педагогічних технологій за рівнем застосування, за провідним чинником психологічного розвитку, за філософською основою, за науковою концепцією засвоєння досвіду, за ставленням до дитини, за орієнтацією на особистісні структури, за типом організації та управління пізнавальною діяльністю).
8. Назвіть головні ознаки педагогічної технології.

Тема 4

Системні педагогічні технології у сфері дошкільного виховання

Мета вивчення: оволодіння знаннями про системні педагогічні технології у сфері дошкільного виховання – зміст й сутність інноваційної технології «Будинок вільної дитини» (М.Монтессорі), вальдорфської технології; усвідомлення можливостей використання педагогічних технологій М.Монтессорі та Р.Штейнера у практиці сучасного дошкільного закладу.

Основні поняття: «Будинок вільної дитини», сенсорний розвиток, «підготовлене середовище», тренувальні вправи, Монтессорі-матеріал, вальдорфська педагогіка, антропософія, кармовідповідність, ритмічність виховання, евритмія.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Концептуальні засади педагогічної технології «Будинок вільної дитини».
2. Особливості змісту технології М.Монтессорі.
3. Реалізація положень технології М.Монтессорі у практиці сучасних дошкільних освітніх закладів
4. Основні ідеї антропософської педагогіки Р.Штейнера Концептуальні засади вальдорфської педагогіки.
5. Реалізація ідей вальдорфської педагогіки в сучасній дошкільній освіті.

Завдання для самостійної роботи: підготувати мультимедійну презентацію за одним з питань семінарського заняття (магістри працюють у мікрогрупах по 2-3 особи).

Питання самоконтролю за темою:

1. Розкрийте зміст педагогічної технології «Будинок вільної дитини».
2. Поясніть сутність понять «всмоктуючий розум», «духовний зародок», «сенсорну культуру», «основний урок», «урок номенклатури», «групи одного столика» «інститут хрещених», «штам-група».
2. Розкрийте сутність Монтесорі-матеріалу в структурі розвитку й виховання дитини дошкільного віку.
3. Схарактеризуйте роль педагога в реалізації основних положень технології «Будинок вільної дитини».
4. Розкрийте концептуальні засади вальдорфської педагогіки.
5. Поясніть сутність понять «ідея існування надчуттєвої дійсності», «антропософія», «кармо відповідність».
6. Назвіть основні ідеї антропософської педагогіки Р.Штейнера.
7. Розкрийте сутність поняття ритму дня, тижня, року як ключовий елемент системи виховання у технології антропософської школи.
8. Дайте характеристику ключового принципу вальдорфської педагогіки – «художнє передре інтелектуальному».
9. Розкрийте можливості реалізації положень технології М.Монтесорі у практиці сучасних дошкільних освітніх закладів.
10. Розкрийте можливості реалізації ідей вальдорфської педагогіки в сучасній дошкільній освіті.

Тема 5

Модульні та локальні технології у сфері дошкільного виховання

Мета вивчення: оволодіння знаннями про модульні та локальні технології у сфері дошкільного виховання – зміст і сутність технології раннього навчання М.Зайцева, технології Г.Домана; усвідомлення можливостей використання педагогічних технологій М.Зайцева та Г.Домана у практиці сучасного дошкільного закладу.

Основні поняття: ранній розвиток дитини, навчання грамоти, кубики, складовий принцип навчання грамоти, функціональний інтелект, потенційний інтелект, біти знань, категорії знань.

Питання для самостійного опрацювання, що презентуються в межах семінарського заняття:

1. Концептуальні засади технології раннього навчання М.Зайцева, особливості її змісту.
2. Можливості використання технології раннього навчання в умовах сучасного дошкільного закладу.
3. Концептуальні засади технології Г.Домана, особливості її змісту.
4. Можливості використання технології раннього навчання Г.Домана в умовах сучасного дошкільного закладу.

Завдання для самостійної роботи: розробити мультимедійну презентацію за одним з питань семінарського заняття (магістри працюють у мікрогрупах по 2-3 особи), підготуватися до її показу. Обсяг презентації – 10-12 слайдів.

Питання самоконтролю за темою:

1. Розкрийте концептуальні засади технології раннього розвитку М.Зайцева.
2. Поясніть сутність поняття «ритмізація діяльності».
3. Схарактеризуйте методику роботи з кубиками у межах педагогічної технології М.Зайцева.
4. Чи можливе використання технології раннього розвитку М.Зайцева у великих за чисельністю дітей групах? Відповідь обґрунтуйте.
5. Розкрийте концептуальні засади педагогічної технології Г.Домана.
6. Поясніть сутність поняття «біт знань».
7. Розкрийте сутність принципу енциклопедичності у межах педагогічної технології Г.Домана.
8. Розкрийте можливості використання технології раннього навчання в умовах сучасного дошкільного закладу.
9. Розкрийте можливості використання технології раннього навчання Г.Домана в умовах сучасного дошкільного закладу.

Тема 6

Особливості інноваційної педагогічної діяльності

Мета вивчення: оволодіння знаннями про педагогічний досвід як джерело інноваційної діяльності, його критерії, цикл освоєння передового педагогічного досвіду; поглиблення уявлень про форми залучення педагогів до інноваційної діяльності; формування вмінь освоєння передового педагогічного досвіду.

Основні поняття: інноваційна педагогічна діяльність, експеримент, передовий педагогічний досвід, цикл освоєння передового педагогічного досвіду, форми залучення педагогів до інноваційної діяльності.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Поняття передового педагогічного досвіду, його сутність та критерії.
2. Цикл освоєння передового педагогічного досвіду.
3. Форми залучення педагогів до інноваційної діяльності.

Завдання для самостійної роботи: розробити сценарний план однієї з форм залучення педагогів до інноваційної діяльності на базі навчального закладу, де Ви працюєте (методичний семінар, «круглий стіл», дискусія, педагогічна нарада, ділова гра з генеруванням інноваційних ідей, засідання методичного об'єднання, майстер-клас).

Питання самоконтролю за темою:

1. Розкрийте сутність поняття інноваційної педагогічної діяльності.
2. Схарактеризуйте експеримент як основну форму та складову інноваційної педагогічної діяльності.
3. Розмежуйте сутність понять «передовий педагогічний досвід», «зразковий педагогічний досвід» та «новаторський педагогічний досвід».
4. Назвіть етапи циклу освоєння передового педагогічного досвіду.

5. Назвіть форми упровадження в педагогічну практику створеного досвіду.
6. Назвіть форми залучення педагогів до інноваційної діяльності.
7. Розкрийте зміст та завдання самостійної дослідницької діяльності педагогів.
8. Розкрийте роль постійно діючого наукового семінару як форми залучення педагогів до інноваційної діяльності.
9. Схарактеризуйте особливості організації та проведення педагогічних нарад з вивчення передового педагогічного досвіду.
10. Розкрийте сутність та зміст ділових ігор з генеруванням інноваційних ідей як форми залучення педагогів до інноваційної діяльності.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – вид позааудиторної самостійної роботи студента навчального або навчально-дослідного характеру, яке виконується у процесі вивчення програмового матеріалу навчального курсу «Самоменеджмент керівника» і завершується разом зі складанням підсумкового заліку з даної навчальної дисципліни.

Тема ІНДЗ обирається магістром за погодженням з викладачем на початку семестру. Протягом семестру викладачем на індивідуальних заняттях надаються консультації щодо виконання зазначеного завдання.

Захист розробленої моделі самоменеджменту відбувається на одному з семінарських чи індивідуальних занять та проходить у вигляді мультимедійної презентації, самостійно підготовленої магістром.

Оцінка за ІНДЗ є компонентом залікової оцінки і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу та виставляється на останньому занятті з керівництва індивідуальною та самостійною роботою магістрів на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту результатів здійсненої дослідницької роботи. З метою стимулювання активності магістрів та формування стійкої мотивації до навчання, а також забезпечення об'єктивної оцінки виконаного завдання викладач залучає їх до обговорення мультимедійних презентацій та оцінювання робіт своїх одногрупників у якості рецензента.

ІНДЗ являє собою розробку моделі само менеджменту керівника навчального закладу, підготовка її мультимедійної презентації за структурою:

1. Мета й завдання (визначення цілей, визначення цінностей).
2. Концепція (провідна ідея, принципи).
3. Зміст.
4. Технологія (методи, засоби, форми).
5. Очікувані результати.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви формуєте наступні компетенції:

– *соціально-особистісні*: уявлення про сутність інноваційних процесів у системі освіти, структуру й динаміку їх розвитку, зміст інноваційної діяльності сучасного навчального закладу, принципи управління інноваційними педагогічними процесами, оволодіння вміннями управління інноваційними процесами; здатність доцільно обирати інноваційну педагогічну на антропоцентричних засадах, здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами інноваційних педагогічних технологій.

– *інструментальні*: вміння здійснювати критичний аналіз змісту інноваційних освітніх технологій, використовувати адекватні засоби взаємодії з педагогами у процесі упровадження інноваційної педагогічної технології комунікації, обирати технологію впливу на оточуючих, демонструвати якості лідера;

– *професійні*: здатність до аналізу, співставлення, порівняння інноваційних педагогічних технологій явищ, виявлення співвідношення освітньої практики, формування сучасного інноваційного педагогічного мислення, здатність використовувати у професійній діяльності новітні педагогічні технології, самовдосконалювати професійну майстерність, здатність використовувати знання, уміння й навички змісту й особливостей інноваційних технологій для організації інноваційного середовища навчального закладу.

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви маєте *знати*:

– сутність інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти, сучасної педагогічної інноватики;

– сутність та зміст гуманістичної спрямованості сучасних інноваційних процесів;

– сутність управлінської антропології та управлінської аксіології в інноваційній проблематиці;

– сутність поняття «інноваційний процес»;

– закони перебігу інноваційних педагогічних процесів;

– характеристику принципів управління інноваційними педагогічними процесами;

– характеристика мікро- та макрорівня структури освітніх інноваційних процесів;

– сутність поняття «життєвий цикл нововведення»;

– сутність та особливості педагогічної технології;

– поняття технологічного процесу;

– поняття технологічної схеми та технологічної карти.

– структуру технології навчання та її елементи.

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви маєте *вміти*:

- орієнтуватися у системі визначень поняття «інновація» у сучасній психолого-педагогічній літературі;
- визначати педагогічні інновації за їх ознаками;
- розуміти сутність діалектики взаємоперетворення інновацій і традицій;
- розуміти структуру й динаміку розвитку освітніх інноваційних процесів;
- визначати типи структур інноваційних процесів;
- створювати умови ефективності інноваційних педагогічних процесів;
- визначати основу класифікації інноваційних педагогічних технологій;
- оцінювати інноваційну педагогічну технологію за об'єктивними критеріями.

Тести контролю за змістовим модулем

1. Нововведення – це:

- a) це сукупність науково-виробничих, фінансових та інших заходів, що пов'язані з просуванням нової або поліпшеної продукції на ринок;
- b) це міра здатності підприємства до виконання завдань, які забезпечують досягнення поставлених інноваційних цілей;
- c) це стан зовнішнього середовища в організації, який сприяє чи перешкоджає досягненню інноваційної цілі;
- d) жодна з відповідей не є правильною.

2. До принципів державної інноваційної політики належать:

- a) фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- b) нові знання, зміни сприйняття, творче мислення, потреби розвитку ринку;
- v) використання традиційних стратегій, старих методів управління;
- г) виконання планових вказівок.

3. Інноваційна позиція навчального закладу – це:

- a) це стан зовнішнього середовища в організації, який сприяє чи перешкоджає досягненню інноваційної цілі;
- b) це міра здатності навчального закладу до виконання завдань, які забезпечують досягнення поставлених інноваційних цілей;
- c) інтегрований розгляд інноваційного потенціалу та інноваційного клімату за допомогою різних матриць;
- d) жодна з відповідей не є правильною.

4. Інноваційний розвиток – це:

- a) процес перетворення наукового звання в інновацію, яка розповсюджується в практичному використанні;
- b) стан зовнішнього середовища в організації, який сприяє чи перешкоджає досягненню інноваційної цілі;
- c) процес трансформації національної освіти, переважно, шляхом практичного розв'язання евристичних проблем та використання нових знань під час вирішення різноманітних ситуацій на основі єдності технологічних, організаційних і соціальних нововведень;
- d) всі відповіді правильні.

5. Управління інноваційним процесом – це:

а) процес трансформації національної освіти, переважно, шляхом практичного розв'язання евристичних проблем та використання нових знань під час вирішення різноманітних ситуацій на основі єдності технологічних, організаційних і соціальних нововведень;

б) невід'ємна складова діяльності сучасного закладу освіти, що охоплює планування, організування та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проектів;

с) процес перетворення наукового звання в інновацію, яка розповсюджується в практичному використанні;

д) жодна з відповідей не є правильною.

6. Інноватор – це:

а) фізичні особи, які провадять інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи позичені кошти в реалізацію інноваційних проектів;

б) юридичні особи, які провадять інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи позичені кошти в реалізацію інноваційних проектів;

с) особа, яка ініціює процес упровадження і бере на себе відповідальність за цю реалізацію;

д) всі відповіді правильні.

7. Суб'єкти інноваційної діяльності – це:

а) юридичні особи, які провадять інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи позичені кошти в реалізацію інноваційних проектів;

б) фізичні особи, які провадять інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи позичені кошти в реалізацію інноваційних проектів;

с) іноземні особи, які провадять інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи позичені кошти в реалізацію інноваційних проектів;

д) жодна з відповідей не є правильною.

8. Дифузія – це:

а) пропозиція щодо використання вже освоєної і впровадженої ідеї інновацій в нових умовах чи місцях застосування;

б) новостворені або вдосконалені технології, а також організаційно-технічне рішення педагогічного, адміністративного або іншого характеру, що істотно поліпшують, структуру та якість навчально-виховної роботи;

с) особа, яка ініціює процес упровадження і бере на себе відповідальність за його реалізацію;

д) ідея, пропозиція або проект, які після опрацювання будуть впроваджені в інновацію.

9. Дайте визначення поняття «нововведення (інновація)» за аспектами, називаючи ті, які воно включає:

- a) ідея, яка доведена до практичного застосування у ринкових умовах;
- b) сукупність прогресивних знань і навичок, застосовуваних у техніці, технології, організації виробництва, які на інших об'єктах дають ефект;
- c) не захищені документами та неопубліковані знання, досвід наукового, технічного, управлінського та іншого характеру;
- d) створення нової якості продукту (або послуги).

10. Назвіть критерії вибору інноваційних проектів?

- a) відповідність стратегічним цілям організації, її науково-технологічній політиці;
- b) планові розрахунки;
- c) фінансові розрахунки.
- d) адміністративні розпорядження.

11. Дайте розгорнуте визначення поняття «інноваційний процес» за аспектами, які воно включає:

- a) паралельно-послідовне здійснення науково-дослідної, інноваційної, господарчої діяльності на основі маркетингових досліджень;
- b) етапи життєвого циклу нововведення від формування ідеї до її розробки і поширення;
- c) процес фінансування та інвестування розробки, розповсюдження нового типу освітніх послуг;
- d) процес створення нових освітніх послуг.

12. Етапи інноваційного процесу:

- a) фундаментальні, прикладні дослідження;
- b) експериментальні (дослідно-конструкторські) розробки;
- c) процес комерціалізації нововведення;
- d) усі відповіді правильні.

13. Ідеї, що є корисними для використання в практиці навчального закладу, але обов'язково там упроваджуються, мають назву:

- a) інновація;
- b) дослідження;
- c) розробки;
- d) винаходи.

14. Планування інновацій у навчальному закладі – це:

- a) процес визначення інноваційного майбутнього навчального закладу;
- b) методи досягнення інноваційної мети навчального закладу;
- c) вибір дій навчального закладу з досягнення інноваційної мети;
- d) використання інструментів у досягненні інноваційної мети навчального закладу.

15. Результатом інноваційних процесів є:

- a) нововведення;
- b) інновація;
- c) винахід.

Змістовий модуль 2

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви формуєте наступні компетенції:

– *соціально-особистісні*: здатність ставити й виконувати завдання міжособистісної взаємодії у процесі критичного аналізу змісту й можливостей інноваційних педагогічних технологій, вдосконалювати навички аналітичної діяльності, здатність максимально використовувати сласні можливості в управлінні інноваційною діяльністю задля досягнення успіху колективу, адаптуватися до умов інноваційного середовища, поважати оточуючих людей, толерантно ставитися до їх думки;

– *інструментальні*: вміння здійснювати критичний аналіз інноваційної діяльності педагогічного колективу й окремих педагогів, доцільно обирати й використовувати засоби й методи управління інноваційною діяльністю педагогічного колективу, обирати інноваційний інструментарій, адекватний специфіці навчального закладу та ступеню готовності педагогічного колективу, використовувати адекватні культурі засоби комунікації, обирати технологію впливу на оточуючих на підставі антропологічних знань про людину як біосоціокультурну істоту, демонструвати якості лідера;

– *професійні*: здатність формувати індивідуальний стиль управління, обирати найбільш ефективні засоби впливу на підлеглих, вміння теоретично моделювати інноваційну діяльність навчального закладу.

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви маєте *знати*:

– сутність та зміст педагогічної технології «Будинок вільної дитини», можливості реалізації її положень у практиці сучасних дошкільних освітніх закладів;

– форми організації дитячої діяльності в технології «Будинок вільної дитини»;

– сутність та зміст вальдорфської педагогіки, можливості реалізації ідей вальдорфської педагогіки в сучасній дошкільній освіті;

– поняття ритму дня, тижня, року як ключовий елемент системи виховання у технології антропософської школи;

– сутність та зміст технології раннього навчання М.Зайцева, можливості використання технології раннього навчання в умовах сучасного дошкільного закладу;

– сутність та зміст технології Г.Домана, можливості її використання в умовах сучасного дошкільного закладу.

– сутність та зміст педагогічної технології «Школа успіху та радості», можливості її використання в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

– сутність та зміст педагогічної технології «Школа успіху й радості», можливості її використання технології в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

– сутність та зміст педагогічної технології «Школа діалогу культур», можливості її використання в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

– сутність та зміст технології розвивального навчання Л.Занкова, можливості її використання в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

– сутність та зміст технології особистісно-розвивального навчання Д.Ельконіна-В.Давидова, можливості її використання в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

– сутність та зміст технології «Йена-план»;

– сутність та зміст педагогічної технології розвитку творчої особистості, можливості її використання в умовах сучасного освітнього закладу;

– сутність та зміст педагогічної технології «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М.Єфименка, можливості її використання в умовах сучасного освітнього закладу.

– сутність та зміст технології інтеграційної природничої освіти (В.Рільченко), особливості її упровадження у практику діяльності навчального закладу;

– сутність та зміст технології колективного навчання (Л.Кочина, Н.Бібік)

– сутність та зміст технології модульно-розвивальне навчання (А.Фурман).

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви маєте *вміти*:

– здійснювати аналіз сутності й змісту системних, модульних та локальних інноваційних педагогічних технологій у сфері загальної середньої освіти;

– оцінювати ступінь ефективності обраних у межах певної інноваційної технології методів та засобів навчання й виховання;

– обирати й використовувати антропоцентричні інноваційні технології;

– здійснювати консультування педагогів щодо сутності й змісту системних, модульних, локальних педагогічних технологій;

– надавати допомогу педагогам навчального закладу в адекватному виборі й упровадженні найбільш ефективних (виходячи зі специфіки навчального закладу) інноваційних педагогічних технологій;

– обирати й використовувати окремі, найбільш прийнятні за певних умов елементи інноваційних педагогічних технологій;

– систематизувати й узагальнювати кращі зразки використання інноваційних навчальних технологій з метою їх упровадження в діяльність навчального закладу.

Тести контролю за змістовим модулем

1. Які основні цілі навчання в технології «проблемне навчання»:

- a) оволодіння ЗУН;
- b) засвоєння способів самостійної роботи;
- c) розвиток пізнавальних здібностей;
- d) всі правильні.

2. Для якої технології характерні такі особливості: використання проблемних методів, створення проблемних ситуацій на всіх етапах навчання:

- a) розвивального навчання Л.Занкова;
- b) технологія С.Френе;
- c) особистісно-розвивального навчання Д.Ельконіна, В.Давидова;
- d) розвитку творчої особистості Г.Альшуллера
- e) проблемного навчання

3. *Для якої технологія метою є формування не тільки ЗУН, а й способів розумових дій, направлені на конкретну особистість учня:*
- a) розвивального навчання Л.Занкова;
  - b) технологія С.Френе;
  - c) особистісно-розвивального навчання Д.Ельконіна, В.Давидова;
  - d) розвитку творчої особистості Г.Альшуллера;
  - e) проблемного навчання
4. *Для якої технології характерною ознакою є психологічна підтримка розвитку особистості дитини:*
- a) технологія Ж.О.Декролі;
  - b) технологія П.Петерсена;
  - c) технологія «Школа діалогу культур»;
  - d) технологія колективного навчання Л.Кочина, Н.Бібік
  - e) технологія розвитку творчої особистості Е.Альтшуллера.
5. *Виберіть три рівня застосування педагогічних технологій:*
- a) загальнопедагогічний;
  - b) предметий;
  - c) модульний;
  - d) науковий.
6. *Визначте ознаку найбільш ефективної педагогічної технології:*
- a) міцні знання та уміння учнів;
  - b) вихованість учнів;
  - c) досягнення мети за короткий час з найменшими витратами;
  - d) зміцнення матеріально-технічної бази.
7. *Які основні якості притаманні педагогічній технології:*
- a) відповідає критерію технологічності;
  - b) базується на науковій концепції;
  - c) системність;
  - d) ефективність;
  - e) відтворюваність.
8. *Що таке педагогічна технологія:*
- a) сукупність моделей та методик навчання, завданням яких є оптимізація форм освіти;
  - b) системний метод створення, застосування і визначення процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням всіх ресурсів та їхніх взаємодій, завданням яких є оптимізація форм освіти;
  - c) алгоритм процесу досягнення запланованих результатів, з урахуванням всіх ресурсів навчального закладу та їхніх взаємодій;
  - d) системний метод викладання, завданням якого є застосування, визначення процесу викладання і засвоєння знань.
9. *В чому полягає суть технології навчання як дослідження:*
- a) розвиток критичного мислення як засіб самореалізації особистості;

- b) розробка системи дослідницьких завдань, визначення змістових блоків навчально-дослідної діяльності у часовій перспективі (на семестр, навчальний рік тощо);
- c) інтеграція перспективних напрямків удосконалення навчального процесу;
- d) суб'єктне відкриття нових знань учнів.

10. Знайдіть відповідність між технологічною схемою організації навчально-виховного процесу та головним у процесі:

особистісно-орієнтована технологія	учень
продуктивна технологія	предмет навчання
технологія співробітництва	учень та предмет

11. Такі функції викладача: експерт, організатор, співавтор, наставник, консультант, фасилітатор – найбільш притаманні одній із моделей:

- a) модель інтенсивного навчання;
- b) інтерактивна модель навчання;
- c) андрагогічна модель навчання;
- d) гуманістична модель навчання;
- e) андрологічна модель навчання.

12. Термін «ядро цінностей виховання» використовується у межах технології:

- a) «Школа успіху та радості»;
- b) «Школа для життя через життя»;
- c) «Школа діалогу культур»;
- d) «Йєна-план-школа».

13. Колективні ігри та заняття, метод фокальних об'єктів, метод «мозкового штурму», метод моделювання маленькими чоловічками використовуються в межах:

- a) технології «Школа успіху та радості»;
- b) технології «Школа для життя через життя»;
- c) технології «Школа діалогу культур»;
- d) технології розвитку творчої особистості;
- e) технології «Йєна-план-школа».

14. «Тотальний ігровий метод» лежить в основі:

- a) технології «Школа успіху та радості»;
- b) технології «Школа для життя через життя»;
- c) технології «Театр фізичного розвитку та оздоровлення»;
- d) технології розвитку творчої особистості;
- e) технології «Йєна-план-школа».

15. Застосування якої з педагогічних технологій є актуальним у навчальному закладі, де Ви працюєте? Відповідь обґрунтуйте.

Змістовий модуль 3

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви формуєте наступні компетенції:

– *соціально-особистісні*: здатність критично переосмислювати накопичений досвід, здатність використовувати етичні та правові норми управлінської

діяльності, толерантність, здатність до соціальної адаптації, вміння оптимально обирати засоби індивідуальної діяльності та колективної взаємодії;

– *інструментальні*: розвиток аналітичного мислення в контексті наукової організації праці, розвиток комунікативних якостей у процесі ділового спілкування, організація комунікативного простору в колективі;

– *професійні*: раціональне планування та організація управлінської діяльності, організація професійної комунікації у сфері ділового спілкування, ефективна організація роботи педагогічного колективу;

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви маєте *знати*:

– способи вирішення проблем дефіциту часу;

– основні цілі персонального самоменеджменту;

– основні елементи стратегії управління часом;

– сутність методу трирівневої діагностики проблеми;

– сутність методу аналізу основних «поглиначів» часу;

– сутність методики побудови східців кар'єрного зросту;

– сутність та зміст технології процесу управління в часі, просторі, спілкуванні;

– сутність поняття «мистецтво самоменеджменту», його роль та значення в діяльності керівника навчального закладу;

– методи та принципи активної мотивації праці;

– техніки самоменеджменту;

– методику прийняття рішення;

– принципи та методи постановки мети;

– основи праксеології як науки про ефективну діяльність людини;

– методи наукової організації праці;

– специфіку застосування інструментарію планування часу;

– методики планування часу: перелік щоденних справ, складання розкладу, принцип Парето, система Франкліна, метод «Альпи», принцип Ейзенхауэра, «пряме» планування тощо;

– сутність стилів керівництва;

– сутність та особливості комунікативної культури керівника;

– методику роботи з інформацією;

– технологію отримання інформації та обміну нею;

– принципи раціонального проведення нарад, їх специфіку відповідно типології;

– структуру раціонального проведення співбесіди;

– переваги та недоліки телефонної комунікації;

– правила планування та організації телефонної розмови;

– технологію раціонального використання робочого простору;

– сутність функціонального моделювання кабінету та робочого місця.

У процесі оволодіння змістом навчального матеріалу модуля ви маєте *вміти*:

– формувати усвідомлену потребу в управлінні власним часом;

- обирати засоби й методи самовизначення та самоактуалізації у процесі використання часових ресурсів;
- діагностувати проблеми, пов'язані з використанням часу;
- ефективно структурувати та організовувати робочий час;
- конструювати східці кар'єрного зросту;
- виконувати завдання з найменшими витратами часу й зусиль;
- обирати активну мотивацію використання часу;
- підвищувати кваліфікацію;
- обирати способи забезпечення ефективності власної діяльності;
- здійснювати цілепокладання, планування, організацію, прийняття рішення, контроль у повсякденній управлінській практиці;
- здійснювати ситуаційний аналіз затрат часу та зусиль на виконання завдання;
- володіти якісним інструментарієм планування часу;
- здійснювати діагностику власної успішності професійної діяльності;
- делегувати повноваження;
- працювати в команді;
- демонструвати кваліфіковане власне позиціонування з організації робочого простору з використанням сучасних технологій;
- впорядковано й системно здійснювати діяльність, спрямовуючи її на досягнення управлінських цілей;
- управляти та раціонально організовувати потоки інформації;
- здійснювати ефективну комунікацію у сфері ділового спілкування;
- раціонально проводити наради;
- раціонально використовувати телефон;
- моделювати робочий простір.

Тести контролю до змістового модуля

1. На етапі початку і побудови інноваційного проекту здійснюється:

- a) планування і контроль;
- b) управління ризиком;
- c) управління організаційною структурою;
- d) проектний аналіз по аспектах;
- e) оцінювання стану проекту.

2. Знайдіть відповідність між назвою технологічного етапу роботи над проектом та його змістом (в технології проектного навчання):

1.Початок	a) визначення теми, мети, завдань
2.Планування	b) аналіз проблеми, постановка завдань, уточнення інформації, синтез ідей, плани
3.Прийняття рішень	c) «мозковий штурм», обговорення альтернатив» вибір оптимального варіанта
4.Виконання	d) робота з виконання проекту

5.Перевірка та оцінювання результатів	е) аналіз виконання проекту, з'ясування причин досягнень і невдач
6.Захист	ф) колективний аналіз діяльності

3. **Вперше створені, удосконалені або застосовані дидактичні, виховні, управлінські системи або їх компоненти, впровадження яких може суттєво піднести результати освітньої діяльності:**
- освітні інновації;
  - управлінські інновації;
  - педагогічні технології;
  - педагогічні інновації.
4. **Такі функції викладача: експерт, організатор, співавтор, наставник, консультант, фасилітатор – найбільш притаманні одній із моделей:**
- модель інтенсивного навчання;
  - інтерактивна модель навчання;
  - андрагогічна модель навчання;
  - андрологічна модель навчання.
5. **Стилі спілкування сучасного менеджера:**
- Ліберальний, демократичний, авторитарний, анархічний.
  - Термінаторний та традиційний.
  - Примітивний, маніпуляційний, стандартизований, ігровий, діловий, духовний.
6. **Класифікація управлінських рішень за формою прийняття:**
- Інтуїтивні – раціональні.
  - Глобальні - локальні.
  - Одноосібні – колегіальні.
  - Стратегічні – тактичні – операційні.
7. **Складовими частинами прийняття рішення є :**
- Постановка мети, розподіл праці, перевірка результатів.
  - Усвідомлення необхідності рішення, вироблення рішення. Виконання рішення.
  - Виникнення ситуації напруженості, визначення можливих варіантів вирішення проблеми, перевірка ймовірних результатів.
8. **Оптимальним стилем керівництва в теорії освітнього менеджменту є:**
- Авторитарний.
  - Демократичний.
  - Ліберальний.
  - Анархічний.
  - Правильна відповідь відсутня.
9. **В основі кваліметричної моделі оцінки діяльності педагогічного колективу лежить:**
- Кількісний показник якості діяльності педагогічного колективу чи окремого педагога.
  - Узгодження інтересів працівника з інтересами організації.

- с) Залежність діяльності окремого педагога від діяльності педагогічного колективу в цілому.

10. Стиль керівництва, що базується на поєднанні колегіальності та одноосібності, називається:

- Демократичним.
- Ліберальним.
- Анархічним.
- Авторитарним.

11. Адаптивне управління освітнім закладом передбачає:

- Субординаційні відносини.
- Парсипативні відносини.
- Комбіновані відносини.
- Правильна відповідь відсутня.

Критерії оцінювання самостійної навчальної діяльності магістрів з дисципліни «Інноваційна діяльність керівника закладу освіти»

Робота на семінарському (семінарсько-практичному занятті)	
0 балів	– відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; – відмова від відповіді на запитання за змістом теми.
1 бал	– фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; – відтворення менше половини навчального матеріалу; – відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2 бали	– демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; – відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
3 бали	– демонстрація глибоких, міцних знань; – аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; – самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; – повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	
Змістовність, глибина висвітлення досліджуваної проблеми	0-3 бали
Логіка та глибина висвітлення досліджуваної проблеми у сучасній психолого-педагогічній літературі.	0-3 бали
Правильність постановки мети та завдань індивідуального навчально-дослідного завдання, методів, використаних в ході дослідження.	0-3 бали
Об'єктивність, коректність, переконливість висновків дослідження.	0-3 бали
Відповідність технічного та літературного оформлення роботи вимогам. Відсутність мовних помилок.	0-3 бали

Творчий підхід до висвітлення досліджуваної проблеми, використання додаткових інформаційних ресурсів.	0-3 бали
Відсутність мовних помилок, науковий стиль викладення.	0-2 бали
Максимальна кількість балів	20
Самостійна робота студента	
0 балів	- відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
1 бал	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
2 бали	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.
Тематичне завдання	
0 балів	Відсутність виконання тематичного завдання або його виконання з грубими помилками.
1 бали	Тематичні завдання I рівня складності, що базуються на репродуктивному відтворенні знань.
2 бали	Тематичні завдання II рівня складності, що передбачають певний аналіз або самостійне узагальнення педагогічних явищ.
3 бали	Тематичні завдання III рівня складності, виконання яких передбачає активізацію творчого мислення студентів.

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ, ТЕХНІЧНИХ
ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ТОЩО**

1. Берека В. Є., Шоробура І. М. Актуальні проблеми управління освітою. Хмельницький, 2006. 148 с.
2. Даниленко Л. І. Сучасні наукові підходи до управління загальноосвітніми навчальними закладами : конспект лекції. Київ, 2004. 39 с.
3. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах. К. : Міленіум, 2004. 258 с.
4. Калініна Л. М. Теоретико-прикладні аспекти формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. Київ, 2012. 160 с.
5. Калініна Л. М. , Онаць О. М. Базовий стандарт професійної діяльності керівника нової української школи. *Керівник нової української школи: 360 світоглядні орієнтири: збірник наукових праць* / ред. кол. В. П. Андрущенко (голова) [та ін.]. Київ: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. С. 52–60.
6. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків, 2004. 240 с.
7. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : дорожня карта керівника. Харків, 2007. 448 с.
8. Нова українська школа : Концептуальні засади реформування середньої освіти : офіц. сайт. URL: <http://nus.org.ua/news/>.
9. Погрібна Н. Управляти школою по-новому. К. : Шк. світ, 2009. 112 с.
10. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. URL: <http://dnop.com.ua/dnaop/act9448.htm?cats=>
11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html
12. Смирнова М. Є. Практика управління загальноосвітнім навчальним закладом: від функціонування до розвитку. Харків, 2013. 192 с.
13. Стадник В.В., Йохна М.А Інноваційний менеджмент. К.: Академвидав, 2006. 464 с.
14. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом. Київ, 2006. 365 с.

	Автор	Назва видання	Видавництво, рік	Кількість примірників
Інноваційна діяльність керівника навчального закладу	Бондарєва К.І. Козлова О.Г.	Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя	Суми, 2001. – 124 с.	5
	Васьков Ю. В.	Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект)	Харків : Скорпіон, 2000. - 120 с.	6
	Даниленко Л.І.	Менеджмент інновацій в освіті	К. : Шк. світ, 2007. -120 с.	14
	Дичківська І. М.	Інноваційні педагогічні технології	К.: Академвидав, 2004. – 352с.	3
	Заворотинська Н.М.	Теоретичні питання запровадження інноваційного менеджменту в освіті	[Електронний ресурс]	